

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**HİZMET İÇİ EĞİTİMİ UYGULAMALARINDA
UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİNİN KULLANILABİLİRLİĞİ
(KÖY GRUP TEKNİSYENLERİ İÇİN BİR PROGRAM ÖNERİSİ)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşen GÜRCAN

ESKİŞEHİR, 1990

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM	
1. HİZMET İÇİ EĞİTİM KAVRAMI	4
1.1. Hizmet İçi Eğitimin Tanımı	4
1.2. Hizmet İçi Eğitimin Gerekliliği	5
1.3. Hizmet İçi Eğitimde GÜdülen Amaçlar	6
1.4. Hizmet İçi Eğitimde Uygulanan Yöntemler	7
1.4.1. İşbaşında Eğitim	7
1.4.2. İşdışında Eğitim	8
1.5. Hizmet İçi Eğitim Sürecinde Temel Aşamalar	8
1.5.1. Eğitimin Planlanması	9
1.5.1.1. Eğitim Politikasının Belirlenmesi	9
1.5.1.2. Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi	10
1.5.1.3. Eğitim Önceliklerinin Belirlenmesi	12
1.5.1.4. Eğitim Bütçesinin Hazırlanması	13
1.5.2. Eğitimin Programlanması	13
1.5.3. Eğitimin Uygulanması	13
1.5.4. Eğitimin Değerlendirilmesi	13
1.6. Hizmet İçi Eğitimde Kullanılan Öğretim Teknikleri ..	14
1.6.1. Öğretim Teknikleri	14
1.6.1.1. Büyük Gruplar İçin Yararlı Teknikler ..	16
1.6.1.2. Küçük Gruplar İçin Yararlı Teknikler ..	16

3.1.2.Uzaktan Öğretim Tekniğinin Hizmet İçi Eğitimde Sağlayacağı Yararlar	30
3.1.2.1. Personel Açısından	31
3.1.2.2. Kurum Açısından	31
3.1.2.3. Program Açısından	32
3.2. Uzaktan Öğretim Tekniğiyle Hizmet İçi Eğitim Uygulama Örnekleri	33
3.3. Hizmet İçi Eğitim Programlarında Kullanılabilen Uzaktan Öğretim Süreçleri	34
3.3.1.Görsel-İşitsel Araçlar	34
3.3.1.1. Genel Üstünlükleri	34
3.3.1.2. Görsel-İşitsel Araçlarla Hizmet İçi Eğitim Programı Hazırlama	35
3.3.2.Basılı Materyaller	37
3.3.2.1. Basılı Materyal Hazırlama	38
3.3.3.Tele Konferanslar	42
3.3.4.Yüzyüze Eğitim	43
3.4. Hizmet İçi Eğitim Programının Uzaktan Öğretim Tekniğiyle Hazırlanışı ve İşleyişi	44
3.4.1.Uzaktan Öğretim Tekniğiyle Bir Hizmet İçi Eğitimi Programının Hazırlanışı	44
3.4.1.1. Planlama Aşaması	44
3.4.1.2. Programlama Aşaması	46
3.4.1.3. Öğretim Süreçlerini Hazırlama Aşaması	46
3.4.1.4. Uygulama Aşaması	49
3.4.1.5. Değerlendirme Aşaması	49
4. ESKİŞEHİR'DE KÖY GRUP TEKNİSYENLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA ÖNERİSİ	51
4.1. Araştırmanın Tanıtımı	51
4.1.1.Problem	51
4.1.2.Araştırmanın Amacı	57
4.1.3.Araştırmanın Önemi	57
4.1.4.Araştırmanın Sayıltıları	57
4.1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları	58

1.6.1.3. Seçkin Gruplar İçin Yararlı Teknikler..	16
1.6.1.4. Bireyler İçin Yararlı Teknikler	16
1.6.1.5. Uygunluğu Eğitilen Personel Sayısına Bağlı Olmayan Teknikler	16
2. UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİ	18
2.1. Uzaktan Öğretim Tekniğinin Tanımı	18
2.2. Uzaktan Öğretim Tekniğinin Özellikleri	19
2.2.1. Öğrenci Açısından	19
2.2.2. Öğretim Materyalleri ve Öğretim Yöntemleri Açısından	20
2.2.3. Uygulamanın Lojistik ve Ekonomik Yönleri Açısından	20
2.3. Uzaktan Öğretim Süreçleri	21
2.3.1. Görsel-İşitsel Araçlar Yoluyla Öğretim	21
2.3.1.1. Televizyon Yoluyla Öğretim	22
2.3.1.2. Video Yoluyla Öğretim	23
2.3.2. Basılı Materyaller Yoluyla Öğretim	23
2.3.3. Yüzyüze Öğretim	24
2.3.4. Diğer Kaynaklarla Öğretim	24
2.3.4.1. Bilgisayar Yoluyla Öğretim	24
2.3.4.2. Uzaktan Konferans Yöntemiyle Öğretim .	25
2.3.4.3. Etkileşimli Görüntü Yoluyla Öğretim .	25
3. HİZMET İÇİ EĞİTİMDE UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİNİN KULLANILMASI	26
3.1. Hizmet İçi Eğitimde Uzaktan Öğretim Tekniği	26
3.1.1. Hizmet İçi Eğitimde Uzaktan Öğretim Tekniğinin Kullanılma Nedenleri	27
3.1.1.1. Personelin Sayısal Büyüklüğü	28
3.1.1.2. Kurumların Coğrafi Dağınıklığı	28
3.1.1.3. Personelin Kendi İçlerindeki Farklılık	28
3.1.1.4. Nitelikli Eğitimci Sınırlılığı	29
3.1.1.5. Gelişen İletişim Teknolojisinin Eğitimin Hizmetine Sunulması	29

B. Çiftçilere Yönelik Hazırlanan Görüşme Formu Örneği	91
C. Araştırma Yapılan Köylerin Listesi	93
KAYNAKÇA	94

TABLolar LİSTESİ

TABLO	Sayfa
1. Tarımsal Yayımın Tanımı	61
2. Tarımsal Yayımın Hedefleri	62
3. Çiftçilerin Tarımsal Uygulama Düzeyleri	62
4. Seçilmiş Çiftçinin Özellikleri	63
5. Köy Grup Teknisyenlerinin Görev Yaptığı Köy Adetlerini Bilmesi	63
6. Çiftçileri Planlı Olarak Ziyaret Etme	64
7. Köy Grup Teknisyeninin Çiftçileri Ziyaret Etmesi	64
8. Çiftçi Toplantısı Düzenleme	65
9. Çiftçi Toplantılarına Katılım	65
10. Demonstrasyon Tekniğinin Uygulaması	66
11. Çiftçilerin Demonstrasyon Tekniği Uygulamasına Katılım	66
12. Demonstrasyonun Kullandığı Tarla İşleme Aşamaları	67
13. Seçilmiş Çiftçinin Seçimi	67
14. Seçilmiş Çiftçinin Diğer Çiftçilerle İletişimi	68
15. Seçilmiş Çiftçiler İle Köy grup Teknisyen Çalışmalarının Diğer Çiftçilere İletilmesi	68
16. Köydeki Kuvvetli Kişilerle Köy Grup Teknisyenlerinin İletişimi	69
17. Köy Grup Teknisyenlerinin Köylerdeki Kültürel Faaliyetlere Katılımı	69
18. Çiftçilerin Köy Grup Teknisyenleri Değerlendirmesi	70
19. Köy Grup Teknisyenlerinin Çiftçiler Üzerindeki Etkililikleri	70
20. Köy grup Teknisyenleri İle Çiftçi Çatışmaları	71

21.Köy Grup Teknisyenleri ile Çiftçi Çatışmalarında Köy Grup Teknisyenlerinin Davranışları	71
22.Kontrol Listesi	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
1. Hizmet İçi Eğitim İhtiyacını Belirleme	10
2. Hizmet İçi Eğitim Süreci	15
3. Uzaktan Öğretim Tekniğiyle Bir Hizmet İçi Eğitim Programı Hazırlama Aşamaları	45
4. Uygulama Planı	50
5. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı İl Müdürlüğü Şeması	55
6. Tarımsal Yayım Çalışmalarında Bilgi Akışı	56
7. Program Uygulama Planı	82

KISALTMALAR

KGT :Köy Grup Teknisyeni

TYUAP :Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi

TOKB :Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı

Çift :Çiftçi

GİRİŞ

İnsanoğlunun gelişimindeki temel nedenlerden biri insanın soru ve sorunlara karşı çözüm arayışlarıdır. Bu arayış, çevresindekileri merak eden bir çocuğun sorduğu sorularla başlayıp bilimsel araştırma yapan bilim adamlarının araştırıcı sorularına kadar uzanır. Sözedilen süreç içinde, insanın çabaları teknolojinin, dolayısıyla teknolojiyi besleyen nitelikli insan potansiyelinin kaynağını oluşturmuştur. Bu döngü çizgisinde başarıyı insanın üretkenliğindeki yükseliş sağlamıştır.

İnsan üretkenliğinin kaynağı (doğuştan beraberinde getirdiği yeteneklerin yanısıra) sonradan edinilen bilgi ve becerilerden oluşmaktadır. Sonradan edinilen bu bilgi ve beceriler toplumsallaşma sürecinde anlam kazanır. Toplumsallaşma süreci, kişinin doğumundan ölümüne değin kendi toplumunun kültür içeriğini öğrenmesi, toplumca istenen, beklenen insan olma sürecidir.¹

Toplumsallaşma sürecinin yürütülmesi, toplumun yapısını oluşturan kurumlar (aile, din, eğitim, vb.) tarafından üstlenilmiştir. Özellikle eğitim kurumu toplumsallaşma sürecinde bir istendik yapı sağlamış, süreç maksatlıca işlemeye sokulmuştur. Toplumsallaşmanın böyle maksatlıca meydana getirilen biçimine eğitim denmektedir.²

¹Bozkurt Güvenç, **İnsan ve Kültür** (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985), s.328.

²Selahattin Ertürk, **Eğitimde Program Geliştirme** (Ankara: Yelkentepe

İnsan, yaşamı boyunca eğitim sürecinin etkisindedir. Doğumla başlayan süreç, okul sıralarında, okul dışında, okul sonrası çalışma hayatında ve çalışma hayatı sonunda da sürer gider. Bu yaşam boyu süreç "beşikten mezara kadar eğitim" deyiimiyle ifade edilmektedir.

Eğitim sadece davranışların değişmesi değil aynı zamanda yatay ve dikey düzeyde bilgi kapasitesini artıran, yetenek ve becerileri geliştiren, düşünce yapısını besleyen bir değişim olgusu olarak da değerlendirilmelidir. Bu açıdan bakıldığında bireyin üretkenliğinin somutlaştığı iş hayatındaki bilgi ve becerilerin geliştirilmesi de eğitimin bir işlevi olacaktır. Bu işleve kısaca hizmet içi eğitim denmektedir.

Günümüzde çoğu kurumun bir ürün ve bir üretim amacıyla kurulduğu bir gerçektir. Sözkonusu kurumların amacı olan ürünün ortaya çıkarılabilmesi için belirli girdilere ihtiyaçları vardır. Girdilerin ilk ve vazgeçilmez unsuru insandır. Bu konumda zihinsel, fiziksel ve duygusal güçleri ile başat durumda olan insanın, sağladığı enerji türlerinin tümü "emek" kavramıyla açıklanabilir. Emek, ürünü çoğaltıp mükemmelleştirmek isteyen kurumun üzerinde çalışabileceği değişkenlerden biridir. Bu nedenle bir kurumda birey, üretimin en kritik unsurudur. Ürün emeğin alacağı değişik değerlerden nicelik ve nitelik yönünden etkilenir. Dolayısıyla bir kurumda veya kuruluşta insan ögesinin bir kısım davranışlarının şu ya da bu yönde değiştirme olanağı bulunursa; o kurum ya da kuruluşun ürününe ilişkin bir kısım nitelik ve nicelikleri değiştirmek olasıdır.³

Yukarıda yapılan açıklamalar, personeli simgeleyen emeğin kurum açısından önemini, ürün üzerindeki etki ve kontrol özelliğini sınırlı biçimde de olsa ortaya koymaktadır. Bu nedenlebugün pek çok kurumda personeli geliştirmeyi amaçlayan hizmet içi eğitim çalışmaları görülmekte, bir eğitim faaliyeti olan hizmet içi eğitimin gerçekleştirilmesinde, çeşitli uygulama biçimlerine rastlanmaktadır.

Yayınları,1979), s.7.

³ Aytaç Açıkalın, "Hizmet İçi Eğitimin Örgütlenmesi ve Yönetimi"(Anadolu Üniversitesi, AÖF, EİP Bölümü, Hizmet İçi Eğitimi Ders Notu, 1984), s.3.

Bu çalışma, çeşitli yöntemlerle uygulanan hizmet içi eğitimin uzaktan öğretim teknolojisi ile birlikte uygulanabilirliğini irdelemeyi amaçlamaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde; hizmet içi eğitimin tanımı, amaçları ve geleneksel uygulama biçimleri ile ilgili alana ilişkin kaynakların taranmasına yer verilmiştir.

İkinci bölümde uzaktan öğretim tekniğinin; tanıtımı, uygulama nedenleri ve biçimlerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise hizmet içi eğitim faaliyetlerinin uzaktan öğretim tekniğiyle gerçekleştirilebileceğini gösteren gerekçeler ve bu gerekçelere bağlı olarak uygulama biçimleri yer almıştır.

Dördüncü bölümde hizmet içi eğitim uygulamalarında uzaktan öğretim tekniğinin kullanılabilirliğinin örneklenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığına bağlı çalışan Köy Grup Teknisyenleri ile ilgili bir araştırma gerçekleştirilmiş, araştırma sonucu saptanan hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik bir uygulama önerisi geliştirilmiştir.

Son bölümde ise; yapılan çalışmanın sonucunda elde edilen bilgiler ile bu bilgiler ışığında önerilere yer verilmiştir.

Çalışmada hizmet içi eğitim sözcüğü, bir kuruma bağlı çalışan personeli geliştirmeyi amaçlayan eğitim faaliyeti olarak; uzaktan öğretim sözcüğü ise belli bir mekana ve zamana bağlı kalmadan uygulanabilir eğitim faaliyetleri anlamında kullanılmıştır.

BÖLÜM 1

HİZMET İÇİ EĞİTİM KAVRAMI

Bu bölüm, hizmet içi eğitim kavramını açıklamayı amaçlamaktadır. Bölümde; hizmet içi eğitimin tanımına,gerekliliğine, amaçlarına, uygulama yöntemleri, aşamalarına ve kullanılan öğretim tekniklerine yer verilmiştir.

1.1. HİZMET İÇİ EĞİTİMİN TANIMI

Hizmet içi eğitim, insanlığın tarihi ile ortaya çıkmış; onun geçirdiği evreleri geçirip günümüzde bu etkileşimin doğal sonucu olarak kurumsallaşmış biçimine ulaşmıştır. Bu noktadan yola çıkarak hizmet içi eğitimi, doğal eğitim ortamının kurumsallaşmış biçimlerinden bir tanesi olarak görebiliriz.⁴ İlk insanların avcılık ve toplayıcılık dönemlerinden, çırak-usta ilişkilerinin hüküm sürdüğü dönemlerden, sanayi devrimine kadar hizmet içi eğitimin izleri görülebilir. Ancak asıl gelişimi sanayi devriminden sonra sağlayan hizmet içi eğitim önemini yeni yeni göstermektedir.

Hizmet içi eğitim, herhangi bir sektör ayırımı düşünülmezsizin gerçek ve tüzel kişilere ait iş ve hizmet alanlarında ve ücret karşılığında bir göreve atanmış, çalışmakta olan bireylere görevleri ile ilgili, gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlamak üzere yapılan eğitimidir.⁵

Hizmet içi eğitimin genel amacı, üretilen mal veya hizmette emek

⁴Açıklan, Ön.Ver., s.7.

⁵ Haydar Taymaz, **Hizmet İçi Eğitim -Kavramlar, İlkeler, Yöntemler-** (Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğt. Fak. Yayınları, No:94, 1981), s.4.

faktörüne düşen payın verimliliğini artırmak üzere insanlara gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmaktır.⁶

1.2. HİZMET İÇİ EĞİTİMİN GEREKLİLİĞİ

Bir mesleğe hizmet veren personel genellikle hizmet öncesinde hizmet vereceği alana ilişkin bir örgün eğitimden geçmektedir. Örgün eğitimin amaçlarından biri, bireyi gelecekteki çalışma hayatına hazırlamaktır. Ancak araştırmalar ve gözlemler göstermektedir ki, örgün eğitim kurumları ile personeli çalıştıran kurumlar arasında hizmetin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutum açısından bir eşgüdümsüzlük vardır.⁷ Bu eşgüdümsüzlük doğal olarak personelin çalışma hayatında yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Kurumlar da personelin bu yetersizliğini hizmet içi eğitimle gidermeye çalışırlar.

Bilim ve teknolojik gelişmeler bugün birçok kurumu hızla etkilemektedir. Yeni bilgiler, yeni araçlar personelin bilgi ve becerisini eskimişcesine gösteren gelişmelerdir. Bu gelişmelere paralel olarak, yeni bilgi ve becerilerin kazandırılması hizmet içi eğitimin gerekliliğini oluşturan bir başka nedendir.

Hizmet içi eğitimin gerekliliğini ortaya koyan başka bir neden de, kurumun amaçlarına daha çabuk ve etkin bir şekilde ulaşmak için personelin kapasitesini artırmaya yönelik her türlü girişime ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Bütün kurumlar daha verimli, daha nitelikli ve daha ucuz mal veya hizmet üretimine ulaşmak isterler.⁸ Bu önemli hedeflere ulaşma yollarından biri personelin hedeflere yönelik olarak eğitilmeleridir.

Hizmet içi eğitimin gerekliliği hizmet içi eğitimde güdülen amaçlarda bir başka biçimde de vurgulanmaktadır.

⁶Halit Tanyeli, **Personel Eğitimi -İlkeler, Metodlar, Teknikler-** (Ank: Şenyuva Matbaası, 1970), s.9.

⁷Hayrettin Kalkandelen, **Hizmet İçi Eğitim El Kitabı** (Ank: Ajans-Türk Gaz. ve Mat. Sn., 1979), s.16; Taymaz, Ön. Ver., s.8; Tanyeli, Ön. Ver., s.14.

⁸Kalkandelen, Ön.Ver., s.18.

1.3. HİZMET İÇİ EĞİTİMDE GÜDÜLEN AMAÇLAR

Hizmet içi eğitimin planlamasına başlamadan önce genel amaçların saptanması gerekir. Genel amaçlar, hizmet içi eğitimin yapılacağı kurumun politikasına ve amaçlarına uygun olarak bir sistem bütünlüğünü koruyacak, kendi içinde tutarlı ve temel gereksinimleri karşılayacak şekilde saptanır.⁹ Taymaz bu genel amaçları şöyle sıralamıştır:

- 1- Personele gerekli bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması,
- 2- Kurumda görevli personelin yeteneklerinin belirlenmesi istenilen yönde geliştirilmesi,
- 3- Personelin moralinin yükseltilmesi, güdülenmesi ve isteklendirilmesi,
- 4- Personelin güven duygusunun geliştirilmesi, hizmet içinde yükselme olanağının sağlanması,
- 5- Personel hareketliliği, devamsızlık, uyuşmazlık ve disiplin olaylarının azaltılması,
- 6- Personelin özlük haklarını edinmesinde ve göreve ilişkin düşünce ve duyguların gelişmesinde görev, yetki ve sorumlulukların bilinmesinin sağlanması,
- 7- Personelin kurum yararına bilimsel inceleme ve araştırma yapma istek ve yeteneklerinin geliştirilmesi,
- 8- Kurumda karşılaşılan anlaşmazlıkların, güvensizlik ve dengesizliklerinin giderilmesini sağlayacak ilişkileri kurma yeterliklerinin kazandırılması,
- 9- Kurumun her kademesinde görev alabilecek nitelik ve nicelikte eleman bulundurulması,
- 10- Kurumda etkili haberleşme, insan ilişkileri, işbirliği ve koordinasyonun sağlanması,
- 11- Yeniliklere ve gelişmelere uyum sağlanması, iş usullerinin geliştirilmesi,
- 12- Üretilen mal veya hizmetin nitelik, nicelik ve verimliliğinin artırılması,

⁹Taymaz, Ön.Ver., s.6.

- 13- İş hata ve kazalarının azaltılması, iş güvenliğinin sağlanması,
- 14- Kurumda kontrol ve denetim yükünün azaltılması,
- 15- Kurumun içinde bulunduğu çevrede saygınlığının artırılması.

Hizmet içi eğitimde amaçlara ulaşma biçimi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilir. Bu yöntemlere aşağıda yer verilmiştir.

1.4. HİZMET İÇİ EĞİTİMDE UYGULANAN .YÖNTEMLER

Hizmet içi eğitim uygulamasında temelde iki yöntem kullanılır. Personel işindeyken yapılan eğitim ve iş saatleri dışında yapılan eğitim. Bu yaklaşımlar genel çizgileriyle izleyen paragraflarda ele alınmıştır.

1.4.1. İşbaşında Eğitim:

İşbaşında uygulanan eğitim kişiye, görevlerini yerine getirmesi sırasında verilen eğitimdir. Kişi bir yandan işini yapar, bir yandan da öğrenir. Bu uygulamada iş ile eğitim içiçedir, birlikte yürür gider. İşbaşında eğitimin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

a- Öğrenme herşeyden önce kişinin kendi isteğine bağlı bir süreçtir. Bu istek işbaşında daha kolay uyandırılır. İş çevresinin bu duygunun uyandırılmasında daha uygun bir ortam oluşturabileceği söylenebilir.¹⁰

b- İşbaşında eğitim ucuz veya ekonomik bir eğitimdir. Kişilerin iş veya zaman kayıpları en aza indirilebilmektedir.

c- İşbaşında eğitim etkili bir eğitimdir. Çünkü, bu tür eğitimde, işdışındaki eğitimde kullanılan varsayımlar, yerlerini gerçek durumlara bıraktığından, eğitilenler daha gerçekçi ve uygun bir ortamda bulunur.¹¹

¹⁰Zeyyat Sabuncuoğlu, **Personel Yönetimi-Politika ve Yönetmelikler-** (Bursa:Uludağ Üniversitesi, No:3-026-0074, 1974), s.127.

¹¹Kalkandelen, Ö.n.Ver., s.27; Sabuncuoğlu, Ö.n.Ver., s.127.

1.4.2. İşdışında Eğitim:

Personelin işinin başından uzaklaştırılarak kurum içinde ya da dışında gerçekleştirilen eğitsel çabalardır. Bu tür eğitimin özellikleri ise şöyle sıralanabilir.

a- İşdışında uygulanan eğitim zamandan kazandırır. Eğitim iş saatleri dışında yapıldığından, işler başka işgörenlerle gerçekleştirilmeye devam edilecek ve üretimde oluşacak zaman kaybı olmayacaktır.

b- İşdışında düzenlenen bir eğitim etkinliğinde düşünce ve kavramlar, öğrenmeyi olanaklı kılacak ussal bir düzen içinde verilebilir.

c- Kişinin işbaşında karşılaştığı olaylara bakarak genelleme yapması güçtür. Uyguladığı yöntemlerin çoğu sadece karşılaştığı olayların çözümü için geçerlidir. Bu yolla daha geniş uygulanma olanağı olan ilkeleri geliştiremez. Bu ilkeler işdışında daha kolay geliştirilebilir.

Hizmet içi eğitimde uygulanan bu iki temel yöntem, kurumun eğitimden beklediği amaca göre biçimlenmektedir. Sözgelisi, uygulamaya yönelik amaçlar için işbaşı eğitimi tercih edilirken, daha kuramsal bilgi içeren amaçlar için ise işdışı eğitimi tercih edilmektedir. Ancak hizmet içi eğitimde hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın hizmet içi eğitim sürecinde izlenen temel aşamalar benzer yapıda olacaktır. Bu aşamalara izleyen bölümde yer verilmiştir.

1.5. HİZMET İÇİ EĞİTİM SÜRECİNDE TEMEL AŞAMALAR

Hizmet içi eğitim bir mesleğe girmiş kişinin bilgi, beceri ve davranışlarında gerekli değişiklikleri yaratmaya çalışacaktır. Bu değişiklik, hizmetin gereklerine uygun bir yön ve ortamda yapılacaktır. Böylece, hizmetin yerine getirilmesinde, yeni gelişmelerin gereği olan yeni bilgiler eskinin yerine konacak, beceriler geliştirilecek ve davranışlarda olumlu değişiklikler yapılacak, kısaca personelde değişme olacaktır. Bunun doğal bir sonucu olarak da hizmetin niteliğinde gelişme, niceliğinde artış ve maliyetinde azalma sağlanacaktır.¹²

¹²Kalkandelen, Ön.Ver., s.67.

Hizmet içi eğitimin kendi sistemi içinde tutarlılığı ve geçerliliği, eğitim sürecinin akılcı ve gerçekçi olarak örgütlenmesi ve işletilmesiyle mümkün olacaktır. Bu durum hizmet içi eğitim sürecinde bazı temel aşamaları gerekli kılar. Söz konusu aşamaları dört ana grupta toplayabiliriz.¹³

- 1- Eğitimin planlanması
- 2- Eğitimin programlanması
- 3- Eğitimin uygulanması
- 4- Eğitimin değerlendirilmesi

Hizmet içi eğitim sürecindeki bu temel aşamalara ana hatlarıyla aşağıda yer verilmiştir.

1.5.1. Eğitimin Planlanması:

Planlama kavramı genel açıdan, gelecekteki hareket tarzlarını belirleme süreci olarak tanımlanabilir. Hizmet içi eğitimde planlama ise yukarıdaki tanıma göre "personelin eğitimi konusunda geleceğe yönelik hareket tarzlarının belirlenmesi"dir¹⁴ denilebilir.

Hizmet içi eğitimin planlanması da genel hatlarıyla dört aşamayı içerir. Bunlar:¹⁵

- a- Eğitim politikasının belirlenmesi
- b- Eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi
- c- Eğitim önceliklerinin belirlenmesi
- d- Eğitim bütçesinin hazırlanmasıdır.

Bu dört aşama aşağıda kısaca açıklanmıştır.

1.5.1.1. Eğitim Politikasının Belirlenmesi:

Kurumlar hangi konumlarda olursa olsunlar kendi içlerinde,

¹³Aynı, s.60.

¹⁴Aynı, s.61.

¹⁵Aynı, s.61; Taymaz, Ön.Ver., s.21-57.

kendilerine özgü bir eğitim politikası belirlemek zorundadırlar. Eğitim politikası, ulaşılmak istenen hedefleri ve bunlara ulaşmak için izlenecek yolları bir başka deyişle stratejiyi ifade eder.

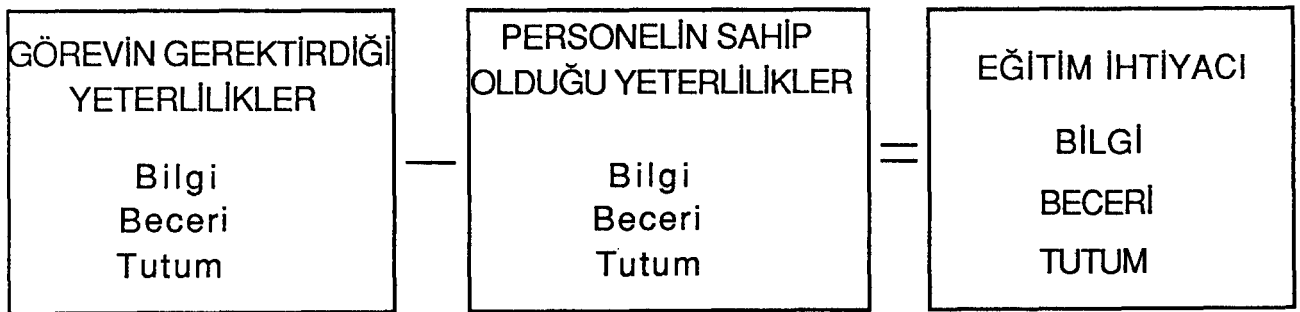
1.5.1.2. Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi:

Eğitim ihtiyacını belirleme, hizmet içi eğitim sürecindeki temel aşamalar içinde önemli bir yer tutar. Çünkü, sonuçta beklenen olumlu değişme, varolan durumun iyi belirlenmesine bağlıdır. Eğitim ihtiyacını belirleme, hizmetlerin yerine getirilmesinde eğitime duyulan ihtiyacın bilinip, ortaya konulması anlamı taşır. Bir başka deyişle ihtiyaç belirleme, gelecekte yapılacak tüm hizmet içi eğitim uygulamalarının planlanabilmesi, programlanabilmesi için gerekli bilgilerin toplanması amacıyla yapılan bir araştırmadır.¹⁶ Eğitim ihtiyacı, personelin işin veya hizmetin yerine getirilmesinde bilgi, beceri ve tutum bakımlarından duyulan eksiklik veya gerekliliktir.

Eğitim ihtiyacının belirleme işlemi, programlı bir eğitim çalışmasının ilk kademesini oluşturur. Bu nedenle bu aşama diğer aşamaların başarısı için oldukça önemlidir.

Eğitim ihtiyacı şöyle tespit edilir:¹⁷

Şekil-1

Şemaya göre eğitim ihtiyacı, görevin gerektirdiği yeterliliklerle,

¹⁶Aynı, s.23.

¹⁷Kalkandelen, Ön.Ver., s.68.

personelin sahip olduğu yeterlikler arasındaki farkın bulunmasıyla saptanmaktadır. Yukarıdaki formüle göre eğitim ihtiyacı belirlenirken üç aşamadan geçilmektedir. Birinci aşamada görevin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutum yeterlilikleri belirlenirken, ikinci aşamada personelin sahip olduğu yeterlilikler belirlenir. Üçüncü aşamada ise bu iki düzey arasındaki fark bulunarak eğitim ihtiyacı ortaya konur.

Bir kurumda hizmet içi eğitim gereksinmesini tümü ile ortaya çıkartabilmek için sorunların bilimsel yaklaşımla ele alınması ve araştırmalar yapılması gerekir. Personelde var olan yeterlilikler ile istenilen yeterlilikler arasındaki fark "Durum nedir?", "Ne olmalıdır?", "Ne beklenmektedir? veya "Ne istenilmektedir?" sorularına çeşitli yöntemlerle cevap aranılarak bulunabilir. Bu yaklaşıma kısaca hizmet içi eğitim ihtiyacını belirleme yöntemleri adı verilir.

Hizmet İçi Eğitim İhtiyacını Belirleme Yöntemleri:

Bir kurumda çeşitli alan ve kademelerde çalışan personelin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını gösteren durumlar ve nedenlerinin ortaya konulmasında çeşitli yöntemler uygulanabilir. Bu yöntemlerden biri veya birkaçı kullanılarak ihtiyacın niteliği ortaya konur. Kullanılan yöntemlerin başlıcaları aşağıda verilmiştir.¹⁸

Kayıt ve Raporları İnceleme:

Kurumların çalışmaları ile ilgili veriler yazılı kaynaklardan sağlanabilir. Kurumların çalışmalarına yön veren tüzük ve yönetmelikler, plan ve programlar incelendiğinde, yapılması tasarlanan ve beklenen etkinlikler görülebilir. Kurumun amaçları ve politikası bu kaynaklardan yararlanarak belirlenebilir.

Toplantı Düzenleme:

Toplantı, bireylerin tek başlarına çözümleyemedikleri sorunlara çözüm yolu aramak üzere iki veya daha fazla ilgilinin biraraya getirilmesidir. Toplantıların temel amacı, belirli konularda grup ürünü elde etmek ve

¹⁸Taymaz, Ön.Ver., s.28.

yararlanmaktadır.¹⁹

Görüşme Yapma:

Görüşme, kişilerin belirli bir amaca yönelik olarak yüz yüze yaptıkları konuşmadır. Bu teknik uygulanırken görüşen, soruları cevaplayan kişinin gereksinimlerini karşılayabilmeli, görüşme sonunda cevaplar özetlenmeli, beklenenlerle söylenenler arasında ilişki kurulmalıdır.²⁰

Anket Uygulama:

Anket, belirli bir amaca yönelik bilgi toplamak üzere, ilgili ve belli kişilere yöneltilecek soru listesini kapsayan veri toplama aracıdır. Anketler; kişilerin, bir konu veya sorun hakkında bildiklerini, kanılarını, inançlarını, tepkilerini, gereksinmelerini, dileklerini ve yakınmalarını saptamak üzere hazırlanır ve uygulanır.²¹

Gözlem Yapma:

Kurumda görev yapan personelde aranılan niteliklerin bilgi, beceri ve tutum olmak üzere üç alanda toplandığı bilinmektedir. Özellikle bireyin görevi esnasında işlemleri doğru yapma, belirli sürelerde tamamlama, mal veya hizmet şeklindeki ürünü istenilen nitelikte ortaya koyma, beklenen davranışları gösterme ile ilgili verilerin elde edilmesi için planlı gözlem yapılmalıdır.²²

1.5.1.3. Eğitim Önceliklerinin Belirlenmesi:

Bir kurum hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirleme aşamasında çok sayıda ihtiyaçlarla karşılaşabilir. Bu durumda ihtiyaçlar çok, olanaklar ise sınırlı olacaktır.²³ Tüm ihtiyaçların giderilmesi olanak dışı olduğundan bunların bir sıraya konulması gerekebilir. Bu işlem hizmet içi eğitim önceliklerinin belirlenmesiyle gerçekleşir.

¹⁹Aynı, s.32.

²⁰K. Özgün ve A. Ersan, **Personel Yönetiminde Mülakat ve Teknikleri** (Ank:Devlet Personel Dairesi, Yay. No:24, 1967), s.23.

²¹Taymaz, Ön.Ver., s.40.

²²Aynı, s.43.

²³Kalkandelen, Ön.Ver., s.79.

1.5.1.4. Eğitim Bütçesinin Hazırlanması:

Hizmet içi eğitim planlamasında yapılacak eğitimin maliyeti konusunda veriler sağlanmış olmalıdır. Hizmet içi eğitime yapılan harcamalar, kurum bütçesinden sarfedilen paralar olacaktır. Bu nedenle henüz planlama aşamasında eğitime ayrılacak bütçe de belirlenmelidir.

1.5.2. Eğitimin Programlanması:

Programlamada, planlamada saptanmış durumların uygulamaya geçilmesi sözkonusudur. Bu bakımdan programlar, planda verilen amaçların gerçekleştirilmesinde gerekli ayrıntıları kapsamakta ve planlama aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Bir başka deyişle hizmet içi eğitim programı, önceden belirlenen amaçlara ulaşmak üzere, personele kazandırılması öngörülen bilgi, beceri ve tutumları kapsamına alır.

Toplumdaki sosyal ve ekonomik gelişmeler, eğitim ve dolayısıyla eğitim programlarının dinamik olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle bir kurumda hizmet içi eğitim için hazırlanacak programın, kurumun ve katılan personelin sorunlarını çözümlenebilecek ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olması gerekir.²⁴

1.5.3. Eğitimin Uygulanması:

Eğitimin uygulanması, bu aşamaya kadar kararlaştırılan tüm süreçlerin harekete geçirilme durumudur. Eğitim uygulaması genellikle kuruma bağlı bir birim ve bu birimde görevli uzmanların çalışmasıyla gerçekleşir. Hizmet içi eğitim birimi olan bu organizasyon, çoğunlukla personel müdürlüğüne bağlı olarak görev yapar.

1.5.4. Eğitimin Değerlendirilmesi:

Son aşama olan değerlendirme, planlama ve programlanma sonunda uygulanan eğitim etkinliğinin, onu izleyecek yeni etkinliklerin geliştirilmesi için

²⁴Taymaz, Ön. Ver., s.75.

belirli teknikleri kullanma yoluyla eleştirilme aşamasıdır.²⁵

Sözü edilen aşamalar Şekil-2'de topluca şematize edilmiştir.

1.6. HİZMET İÇİ EĞİTİMDE KULLANILAN ÖĞRETİM TEKNİKLERİ

Hizmet içi eğitimde öğretim etkinliğinin artırılması programda kullanılacak öğretim tekniklerinin isabetli seçimine bağlıdır. Öğretim tekniklerinin seçimini belirleyen çeşitli etmenler vardır. Bunlar:

- *Eğitimin amacı
- *Eğitime katılacak personelin özellikleri
- *Eğitime katılanın sayısı
- *Kullanılacak öğretim tekniklerinin karşılaştırmalı maliyetleri
- *Kurumun olanaklarıdır.²⁶

Hizmet içi eğitim programlarında yukarıda belirtilen etmenler ışığında kullanılan öğretim teknikleri aşağıda verilmiştir.

1.6.1. Öğretim Teknikleri

Hizmet içi eğitimde kullanılabilecek çok çeşitli öğretim teknikleri vardır. Bu nedenle öğretim tekniklerini gruplandırmakta fayda vardır. Öğretim teknikleri hitap ettiği kitlenin sayısal özelliklerine göre gruplandırılabilir. Buna göre teknikleri 5 grupta toplamak mümkündür. Bunlar:²⁷

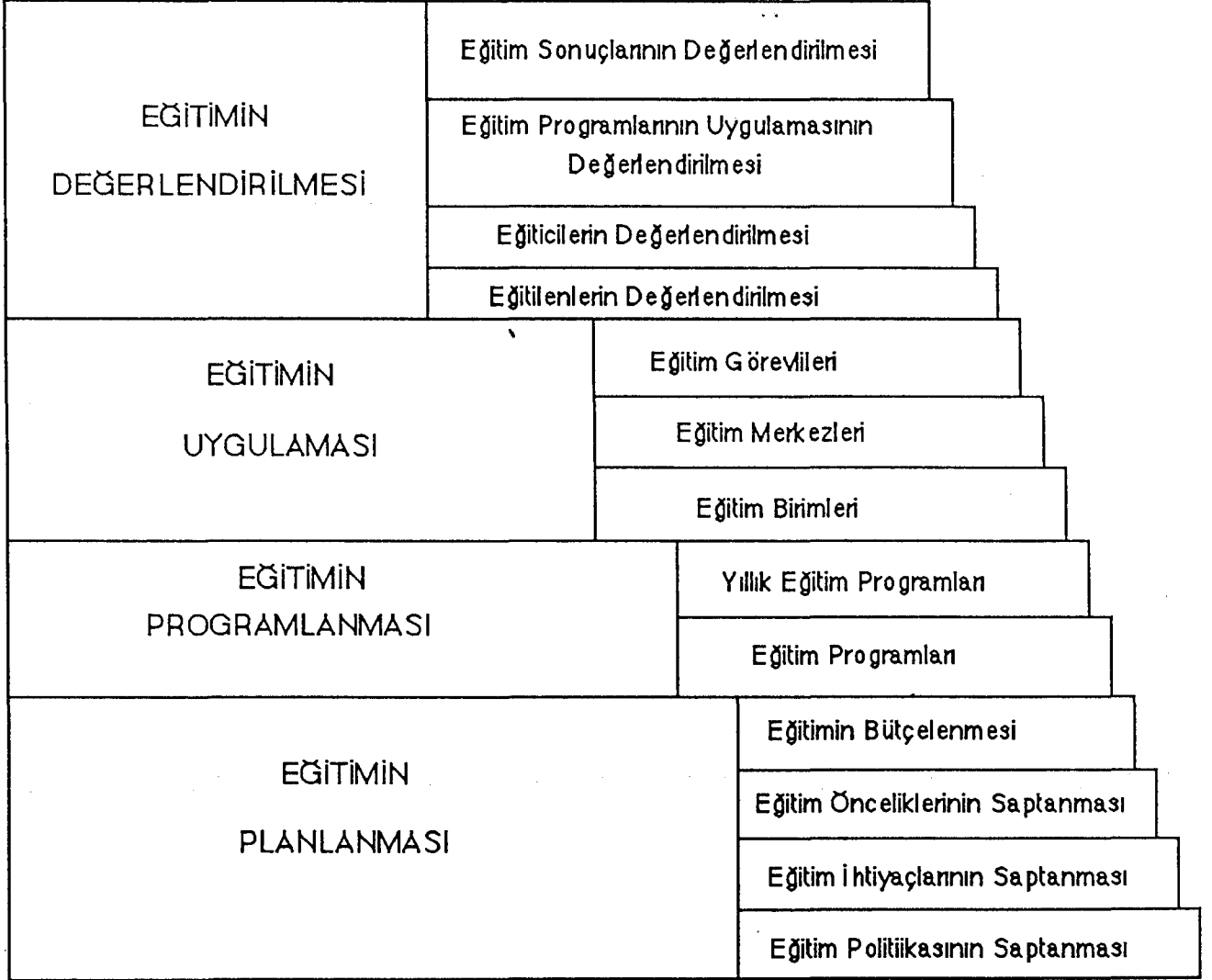
- 1-Büyük gruplar için yararlı teknikler
- 2-Küçük gruplar için yararlı teknikler
- 3-Seçkin grupları için yararlı teknikler
- 4-Bireyler için yararlı teknikler
- 5-Uygunluğu eğitilen personel sayısına bağlı olmayan tekniklerdir.

²⁵Kalkandelen, Ön. Ver., s.98.

²⁶Aynı, s.121-122.

²⁷Aynı, s.123-150.

Şekil-2
HİZMET İÇİ EĞİTİM SÜRECİ²⁸
(İşlemler ve Kademeler)

²⁸Aynı, s.164.

Sözü edilen tekniklere aşağıda kısaca yer verilmiştir.

1.6.1.1. Büyük Gruplar İçin Yararlı Teknikler

Hizmet içi eğitim programına katılacak personel sayısı fazla ise, uygulanan iki temel teknik vardır. Bunlar; anlatım tekniği ile forum tekniğidir.

1.6.1.2. Küçük Gruplar İçin Yararlı Teknikler

Grup çalışması ile yapılan hizmet içi eğitim programlarında konunun amacına göre çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bu tekniklerden bazıları şöyle sıralanabilir: Seminer, kurs, komite çalışması, duyarlık grup çalışması, proje grup çalışması gibi.

1.6.1.3. Seçkin Gruplar İçin Yararlı Teknikler

Kurumun üst düzey çalışanları için düzenlenen hizmet içi eğitimde kullanılan öğretim teknikleridir. Konferans, yuvarlak masa, sempozyum veya panel bu teknikler arasında sayılabilir.

1.6.1.4. Bireyler İçin Yararlı Teknikler

Sadece bireye yönelik olarak hizmet içi eğitim sürecinde yeralan öğretim teknikleri bu sınıfa girmektedir. Okuma ödevleri, bireysel proje çalışmaları, eğitsel danışmanlık, yazışmalı eğitim, stajyerlik, sepet eğitimi bu tekniklerden bazılarıdır.

1.6.1.5. Uygunluğu Eğitilen Personel Sayısına Bağlı Olmayan Teknikler

Bu sınıflamada yeralan teknikler, hedef alınan personel sayısına göre düzenlenmeyen tekniklerdir. Bu tekniklerden yararlanacak personel sayısı az veya çok olabilir. Örnek olay incelemesi, rol oyanama tekniği, demonstrasyon tekniği, gözlem gezileri bu sınıfta yer alan tekniklerdir.

Sonuç olarak denilebilir ki, hizmet içi eğitim tek bir süreç olmamakla birlikte personelin ve kurumun sosyal ve ekonomik gelişme ve değişmelere uyabilmesini sağlayan iyi bir araçtır. Ancak özellikle çağımızda teknolojik gelişmelerin gerektiği bilgi ve beceri düzeyleri yükseldikçe, hizmet içi eğitimin geleneksel biçimde belirli sürelerle ve programlarla sınırlandırılması zorlaşmaktadır. Çünkü gelişen teknoloji iş hayatını sosyal ve ekonomik koşulları gelişme doğrultusunda etkilemektedir. Bu bakımdan hizmet içi eğitim de gelişmeye doğru yönelmek zorundadır.

Hizmet içi eğitimde uzaktan ğretim tekniğinin kullanılabilirliği ilerki bölümlerde ele alınacaktır. Ancak öncelikle uzaktan ğretim tekniğini irdelemekte fayda vardır. Uzaktan ğretim ve temel özellikleri izleyen bölümde ele alınmıştır.

BÖLÜM 2

UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİ

Bu bölüm, uzaktan öğretim tekniğinin tanıtımını amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda bölümde; uzaktan öğretim tekniğinin tanımına, özelliklerine ve süreçlerine ana hatlarıyla yer verilmiştir.

2.1. UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİNİN TANIMI

Çağımızda ekonomik, sosyal ve teknolojik koşullardaki hızlı değişim, toplumsal yapıları tümüyle etkilemektedir. Söz konusu sürekli değişim, toplumu çağın gerisinde kalma sorunlarıyla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu durumda insanı doğrudan etkileyen ve toplumsal yapılardan biri olan eğitimin de sorunlarla karşılaşacağı kaçınılmazdır. Dolayısıyla eğitim, değişme olgusuna teknoloji ile bakmak zorundadır.

Eğitimin alt bilim dalı olan eğitim teknolojisinin temel amaçlarından biri, bu gelişen teknolojiye ayak uydurmaktır. Eğitim teknolojisi, daha etkin bir öğrenme için insan ve insan dışındaki kaynak bileşimlerine yer veren, tüm öğrenme süreçlerini davranışsal amaçlara göre planlama, yürütme ve değerlendirme yöntemi olarak kabul edilmektedir. ²⁹

Uzaktan öğretim; geleneksel eğitim uygulamalarının öğretim yaşı,

²⁹Dursun Gökdağ, **Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller** (Eskişehir:Anadolu Üniversitesi, AÖF., No:134/54, 1986), s.6.

zamanı, yeri, yönetimi, amaçları ve benzeri sınırlılıklarına bağımlı kalmaksızın, özel olarak hazırlanmış yazılı gereçler, kitle iletişim programları, belirli sürede yüzyüze öğretim ve diğer kaynaklarla öğretimin bir sistem bütünlüğü içerisinde kullanılması ile yürütülen eğitim etkinlikleridir.³⁰

Uzaktan öğretimle, geleneksel uygulamaların katı kuralları yumuşatılmış ya da tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu sistem bireyin bir eğitim hizmetinden yararlanmak için belli bir yaş ve öğrenim düzeyinde olma, belli zamanlarda belli mekanlarda bulunma zorunluğunu ortadan kaldırmıştır.³¹

Uzaktan öğretim tekniğini geleneksel sistemden ayıran birtakım özellikleri vardır. Bu özellikler ana çizgileriyle izleyen paragraflarda ele alınmaktadır.

2.2. UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİNİN ÖZELLİKLERİ

Uzaktan öğretim sisteminin özellikleri üç boyutta ele alınabilir. Bunlar:³²

- a- Öğrenci açısından
- b- Öğretim malzemeleri ve öğretim yöntemleri açısından
- c- Uygulamanın lojistik ve ekonomik yönleri açısından.

Uzaktan öğretim sisteminin bu üç özelliği aşağıda kısaca ele alınmıştır.

2.2.1. Öğrenci Açısından:

Uzaktan öğretim sisteminde öğrencilere ilişkin iki temel özellik göze çarpar.³³

³⁰İlhan Özdil, **Uzaktan Öğretim Teknolojisi** (Eskişehir:Anadolu Üniversitesi, AÖF., No:105/35,1985), s.19.

³¹Gökdağ, Ön.Ver., s.6.

³² İlhan Özdil ve Diğerleri, **Uzaktan Öğretimin Evrensel Çerçevesi ve Türk Eğitim Sisteminde Uzaktan Öğretimin Yeri** (Ank:MEB Film-Radyo-TV ile Eğitim Merkezi,1980), s.5.

³³ Gökdağ, Ön.Ver., s.7.

a- Öğretim etkinliklerinin düzeni, zamanlaması ve yerl bakımından öğrencinin bir ölçüde bağımsız olduğu görülür.

b- Coğrafi koşullar nedeniyle engeli olan, yüzyüze öğretimin gerektirdiği niteliklere sahip olmayan ya da iş koşulları olanak vermediği için bir okula devam edemeyen kitlelere eğitim fırsatı doğar. Böylece eğitimden yararlanacak yeni hedef gruplar sağlamak suretiyle eğitimsel fırsat eşitliğinin sınırları genişletilmiş olur.

2.2.2. Öğretim Materyalleri ve Öğretim Yöntemleri Açısından:

Uzaktan öğretim sistemi öğrenim materyalleri ve öğretim yöntemleri açısından aşağıdaki özelliklere sahiptir.³⁴

a- Müfredat programları ve öğrenim materyallerinin içeriğinde, modüler yapı ve kredi sistemleri ile esneklik sağlanmaktadır.

b- Özellikle bireyin kendi başına öğrenmesini sağlayacak biçimde planlanmış öğrenim materyalleri sağlanmaktadır. Açıkça formüle edilmiş öğrenme amaçları, özdeğerlendirme bölümleri, öğrence etkinlikleri ve öğrenciden sisteme, sistemden öğrenciye geri besleme sağlayacak şekilde bilinçli ve planlı olarak hazırlanmaktadır.

c- Yüzyüze eğitim, öğrencilerle bu öğrencilere yardımcı olacak belirli becerilere sahip kişilerin yerel düzeyde biraraya getirilmesidir. Bu arada ihtiyaçlara uygun özel ders kitapları, yayın araçları, danışmanlık hizmetleri vb. kolaylıklarda planlı olarak kullanılmaktadır.

2.2.3. Uygulamanın Lojistik ve Ekonomik Yönleri Açısından:

Uzaktan öğretim sisteminde lojistik ve ekonomik açıdan şu tür özellikler görülmektedir:³⁵

³⁴Özdil, 1985, Ön.Ver., s.19; Gökdağ, Ön.Ver., s.7-8.

³⁵Özdil, 1985, Ön.Ver., s.20; Gökdağ, Ön.Ver., s.8.

a- Öğrenme materyellerinin bir merkezden üretimi, üretilmesinde açık bir işbölümüne gidilmesi, merkezi ve yığınsal bir üretim yapılmasını sağlamaktadır.

b- Yerel olarak sağlanabilen kaynaklardan sistemin bir parçası olarak, sistemli bir şekilde araştırılıp kullanılması optimal yararlanmayı sağlar.

c- Öğrenci başına düşen birim maliyet yüzyüze öğretime kıyasla çok daha düşüktür.

d- Geleneksel sistemlere oranla uzaktan öğretim çok daha esnektir.

Temel özelliklerine kısaca değindiğimiz uzaktan öğretime ilişkin süreçler aşağıda ele alınmıştır.

2.3. UZAKTAN ÖĞRETİM SÜREÇLERİ

Uzaktan öğretim sistemlerindeki öğretme-öğrenme etkinlikleri çeşitli öğretim süreçlerine dayalı olarak yürütülmektedir. Bu süreçleri dört grupta toplayabiliriz.

- 1- Görsel-işitsel araçlar yoluyla öğretim
- 2- Basılı materyalle öğretim
- 3- Yüzyüze öğretim
- 4- Diğer kaynaklarla öğretim

Bu temel süreçlerin kullanım özellikleri izleyen paragraflarda açıklanmıştır.

2.3.1. Görsel-İşitsel Araçlar Yoluyla Öğretim:

Görsel-işitsel araçlar yoluyla öğretim; uzaktan öğretim için özel olarak hazırlanmış öğretim ünitelerinin radyo ve televizyon ortamı ile hedef kitleye ulaştırmak suretiyle yapılan öğretimdir.³⁶ Gökdağ'ın İvgin'den alıntısına göre, yayın araçları özel olarak hazırlanmış programlarla öğretim işine koşulmaktadır. Bu programlar öğrencinin izole edilmiş olma duygusunu

³⁶Cevat Alkan, **Açık Üniversite:Uzaktan Öğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi** (Ankara:A.Ü., Eğt Fak.,1979), s.59.

yenmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanısıra, düzenli yayınlar öğrencilere anımsatıcı, isteklendirici bir yapı sağlayıp, onların çalışmasına süreklilik kazandırmaktadır.

Görsel-işitsel araçlar yoluyla öğretim süreci içerisinde iki çeşit araç yaygın olarak kullanılır. Bunlar televizyon, video araçlarıdır.

2.3.1.1. Televizyon Yoluyla Öğretim:

Televizyon, göze ve kulağa hitabeden bilginin bir alıcıda yeniden oluşturulduğu bir iletişim sistemidir.³⁷ Uzaktan öğretimde televizyonun ayrı bir önemi vardır. Eğitim için televizyon yayınları, nüfusun dağınık olduğu bölgelerde eğitim kalitesini artırmak için en fazla istenilen yoldur.³⁸

Televizyon, öğretimin yönlendirici ve harekete geçirici özelliklerinden de yararlanarak, görsel tanımlama olanağı sağlayan ve hedef kitlenin sonradan bilinçli çağrışımlar yapma ve hatırlamaları kolaylaştırıcı "zihinsel endeksleme"yi geliştirerek, dikkatle düzenlenmiş açıklama ve gösteriler yoluyla anlaşılabilir hale getirir. Aynı zamanda doğrudan gözleme olanağı bulunmayan olaylar üzerinde öğrencilere görsel bilgi sunar.³⁹

Öğretim televizyonunun etkili olabilmesi için, bu iletişim aracına özgü güçlerin öğretim sürecinde kullanılması gerekir. Bu güçler televizyonunun şu yeteneklerinde saklıdır:

- * Gösterileri ve açıklayıcı materyalleri görsel hale getirmek ve büyütme,
- * Her kişiye bir anlamda ön sırada yer vermek,
- * Yerel öğretmenin düzenlemesi olanağı bulunmayan öğrenim deneyimlerini yaşatmak,

³⁷Mehmet Kesim, **Teletext ve Viewdaların Uzaktan Öğretimde Kullanılması** (Esk: Anadolu Ü., AÖF., No:106/36,1985), s.17.

³⁸Aynı, s.25.

³⁹Özgül, Ön.Ver., s.90-91

* Güncel olaylara ilişkin yaşantıları anında sunmak.⁴⁰

2.3.1.2. Video Yoluyla Öğretim:

Videonun uzaktan öğretim sistemi içinde temel öğretim-öğrenim aracı olarak kullanılması şu tür olanaklar getirecektir:⁴¹

a- Uzaktan öğretim öğrencisine, göze ve kulağa aynı anda seslenebilen; kalıcı ve bu nedenle yinelenebilir; bireysel ve bağımsız öğrenmeye olanak tanıyan; dikkat çekici; dağıtım temeline dayalı ulaştırma özelliğine sahip olduğu için parazitlerden arındırılmış bir öğretim ve öğrenim olanağı sağlayabilecektir.

b- Kitap, radyo ve televizyonun eğtisel ve öğretsel iletişim özelliklerini tek başına bünyesinde taşıdığı için etkili ve aynı zamanda ucuz sayılabilecek ve öğrenim olanağı olabilecektir.

c- Eğitim-öğretim-öğrenim iletişimi hizmetini öğrencinin ayağına götürüp onu belirli zaman sınırlılıklarından kurtarabilecektir.

2.3.2. Basılı Materyaller Yoluyla Öğretim:

Öğretme ve öğrenme etkinliklerinin, özel olarak hazırlanmış ve belirli aralıklarla öğrenciye gönderilen basılı gereçlerle yürütülmesidir. Bazen "mektupla öğretim" olarak da adlandırılan bu uygulama özde uzaktan öğretimin bir boyutudur.⁴²

Basılı materyal deyimi; kitap not, yardımcı kaynak, öğrenciden yapması istenen alıştırmalar, ödevler, çeşitli grafik gereçler vb. araçları içermektedir. Bu araçlar ucuzluk, kullanım kolaylığı, her an yararlanmaya hazır bulunmak gibi üstün özelliklere sahiptir.⁴³

⁴⁰Aynı s.93

⁴¹Murat Barkan. **Eğitim Amaçlı İletişim ve Videonun İşlevleri:Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Örgütsel Uygulama Önerisi** (Esk:Anadolu Ü., AÖF., No:271/129, 1988), s.181.

⁴²Alkan, Ön.Ver., s.59.

⁴³Gökdağ, Ön.Ver., s.11.

2.3.3. Yüzyüze Öğretim:

Basılı materyaller ve yayın yoluyla yürütülen eğitim etkinliklerini tamamlamak ve pekiştirmek üzere öğrenci-öğrenci ile öğrenci-öğretmen arası etkileşimin sağlandığı ortamdır. Grup izleme merkezleri ve yerel toplantılar yüzyüze öğretim uygulamalarında başta gelen yöntemlerdir. Bu uygulamalar öğretmen-öğrenci arası etkileşim işlevini gerçekleştirmek için yapılmaktadır.⁴⁴

Uzaktan öğretimde yüzyüze öğretimin ayrı bir yeri vardır. Çünkü, uzaktan öğretimde öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci etkileşiminin olmayışı sistemin en zayıf yanı olarak bilinmektedir. Yüzyüze öğretim, kimi uygulamalı çalışmaların yanısıra; öğrenciye, anlamadığı noktaları sorup tartışma, deneyimlerinin arkadaşlarıyla paylaşma olanağı da vermektedir.⁴⁵

2.3.4. Diğer Kaynaklarla Öğretim:

Uzaktan öğretimde kullanılan görsel-işitsel araçlar, basılı materyaller, danışmanlık hizmetlerinden başka öğretim süreçleri için birtakım araçlarda kullanılabilir. Özellikle son yıllarda büyük gelişimler sağlayan bilgisayar, bunların başında görebiliriz. Telefon, disk, teletext, viewdata gibi araçlar da uzaktan öğretim tekniğinin hizmetine girmiş araçlardır.

2.3.4.1. Bilgisayar Yoluyla Öğretim

Bilgisayar, bilgileri düzenli bir biçimde alan, bilgileri işleyen ve işlem sonuçlarını başka makinaları veya işlemleri otomatik olarak kontrol etmek için bilgi halinde veya sinyaller şeklinde sunan bir makina olarak tanımlanabilir.⁴⁶ Bilgisayarın üç eğitimsel fonksiyona sahip olduğu görülmektedir.

- 1- Eğitsel verileri düzenleme ve değerlendirme
- 2- Eğitim sektörünün yönetimi ile ilgili fonksiyonlar,

⁴⁴Alkan, Ön.Ver., s.59-191.

⁴⁵Gökdağ, Ön.Ver., s.11.

⁴⁶Kesim, Ön. Ver., s.28.

3- Öğretim fonksiyonu ⁴⁷

Bilgisayar kullanmakla, öğrencilerin zayıf oldukları yanları tanınmakta ve ilk durumları gözönüne alınarak, öğretme-öğrenme etkinlikleri karşılaştırılmaktadır. İngiliz Açık Üniversitesindeki 50.000 öğrencinin uzaktan öğreniminde bilgisayar, bu amaç için kullanılmaktadır.⁴⁸

2.3.4.2. Uzaktan Konferans Yöntemiyle Öğretim

Eğitimde, telefonda da yararlanılabileceği düşüncesi ile 1958 yılında Birleşik Amerika'daki Stephans College Missouri'de telefon görüşmeleri ile uzman öğretim üyelerinin uzak bölgelerdeki öğrencilere kurs vermeleri sağlanmıştır.⁴⁹

2.3.4.3. Etkileşimli Görüntü Yoluyla Öğretim

Etkileşimli görüntü, görüntü ve bilgisayar teknolojisinin biraraya gelmesidir. Bir görüntü programı ve bir bilgisayar programı, birbirinin ardısına çalışır. Etkileşimli görüntü sistemleri, görüntünün gösterme gücü ve esnekliği; bilgisayar destekli öğrenmenin uyum yeteneği ve bilgisayar yönetimli öğrenmenin de yetiştirim ve kontrol yeteneğinin birleşmesinden meydana gelir.⁵⁰

Yukarıda belirtilen ifadelerden de anlaşıldığı gibi uzaktan öğretim tekniğinin eğitim etkinliklerine birtakım kolaylıklar getirdiği görülmektedir. Eğitim etkinliklerinden biri olan hizmet içi eğitimde de uzaktan öğretim tekniğinin kullanılabilirliği izleyen bölümde incelenmiştir.

⁴⁷Aynı, s.33; Alkan, Ön.Ver., s.212.

⁴⁸Kesim, Ön.Ver., s.34.

⁴⁹Aynı, s.39.

⁵⁰Aynı, s.36.

BÖLÜM 3

HİZMET İÇİ EĞİTİMDE UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİNİN KULLANILMASI

Bu bölüm, hizmet içi eğitimde uzaktan öğretim tekniğinin uygulanabilirliğini irdelemeyi amaçlamaktadır. Bölümün amaçları doğrultusunda bölümde; hizmet içi eğitimde uzaktan öğretim tekniğinin kullanılmasını gerektirebilecek nedenlere ve uzaktan öğretimin hizmet içi eğitime sağlayacağı yararları yer verilmiştir. Bölümde daha sonra, uzaktan öğretim tekniği ile hazırlanacak hizmet içi eğitim program süreçleri tanıtılmış ve bu doğrultuda bir uygulama önerisi hazırlanmıştır.

3.1. HİZMET İÇİ EĞİTİMDE UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİ

Hizmet içi eğitim uygulamaları daha önce de belirtildiği gibi yaşam boyu eğitimin bir aşamasıdır ve doğal olarak diğer eğitim aşamalarıyla bir etkileşim halindedir. Dolayısıyla bir bütün olarak eğitime yansıyan gelişme ve değişimlerden etkilenmektedir.

Hizmet içi eğitime yansıyan gelişme ve değişimlerin nedenleri iki ana boyutta toplanabilir. Ekonomi alanındaki gelişme ve değişimler ile eğitim alanında yansıyan gelişme ve değişimler.

Ekonomi alanındaki en büyük dönemeç kuşkusuz sanayi devrimiyle

alınmıştır. Bu dönemeçten sonra toplumsal yapılaşmada hızla gelişmeler kaydedilmiş, toplumun ekonomi yapısında birtakım değişimler oluşmuştur. Bu değişimleri şu ana başlıklarda toplayabiliriz:⁵¹

- * Yaşam standartlarındaki ve üretimde artış,
- * Emek yoğun endüstrilerden sermaye yoğun teknolojilere geçiş,
- * İşgücü hareketliliğinin artması,
- * İnsanların kendileri için değil, başkaları için çalışmaları,
- * Organizasyon çaplarının büyümeleri ve ihtisaslaşmanın artması

Eğitim alanında ise en büyük dönemeçlerden birini seçkinler eğitiminden kitle eğitimine dönüş aşamasında görebiliriz. Seçkinler eğitiminden kitle eğitimine geçiş, hizmet öncesi eğitimi getirmiş, mesleki eğitimin önemini arttırmıştır. Ancak kitle eğitiminin hızla gelişen teknolojiyle birlikte oluşturup çözemediği sorun ve sonuçların doğal olarak hizmet içi eğitime de yansıdığını görüyoruz. Bu yansıma iki açıdan irdelenebilir:

1- Hizmet öncesi eğitimin yetersizliği sonucu hizmet esnasında eğitimin zorunluluğu

2- Hizmet içi eğitimin kendi içinde yaşadığı bir takım sorunların çözümü açısından teknolojinin kullanılması.

Bahsedilen birinci gereklilik daha önce hizmet içi eğitim bölümünde açıklanmıştı. Burada ikinci açıdan görülen gereklilik incelenecektir.

3.1.1. Hizmet İçi Eğitimde Uzaktan Öğretim Tekniğinin Kullanılma Nedenleri

Hizmet içi eğitimde eğitim teknolojisinin bir boyutu olan uzaktan öğretim tekniğinin kullanılmasını gerekli kılan nedenleri aşağıdaki biçimde sıralayabiliriz.

⁵¹ Enver Özkalp, **Sosyolojiye Giriş Dersleri** (Esk:1988), s.338

3.1.1.1. Hizmet İçi Eğitime Katılan Personelin Sayısal Büyüklüğü

Sanayi toplumlarındaki ekonomik değişikliklerden biri de insanların kendi başlarına çalışma oranında görülen azalmadır. Bir başka deyişle insanlar kendi başlarından çok, başka organizasyonlarda ve başkaları hesabına çalışmaktadırlar.⁵² Bu durum doğal olarak kurum ve bu kurumlarda çalışan personel sayısını arttırmıştır.

Personel sayısının fazlalığı hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesinde kurumlara zaman, maliyet ve nitelik açısından büyük güçlükler getirmektedir. Örneğin bir eğitim programının uygulanabilmesi için personel sayısının fazlalığından dolayı programın birçok kez tekrarlanması gerekebilmektedir. Çünkü aynı tür eğitime bütün personelin aynı anda katılması mümkün değildir. Hem kurumun işleyişinin yürümesi hem de eğitim ortamlarının sınırlılığıyla ortaya çıkan bu durum hizmet içi eğitim uygulamalarında sorun olmaktadır.

3.1.1.2. Kurumların Coğrafi Dağılıklığı:

İnsanların kendi başlarına iş kurabilme olanakları azaldıkça, kurumların büyümeleri, gelişmeleri de artmaktadır. Böylece kurumlar ulusal hatta uluslararası boyutlarda büyüklüğe erişmektedirler. Böylesine yayılan bir kurumda hizmet içi eğitim uygulamasından kaynaklanabilecek birtakım sorunların olacağı kuşkusuzdur. Öncelikle, farklı bölgelerde aynı görevi üstlenmiş personelin biraraya getirilip hizmet içi eğitime tabi tutulması veya her bölgede aynı eğitimin ayrı ayrı düzenlenmesi gerekebilir. Doğal olarak bu durum hizmet içi eğitim uygulamasını zorlaştıracaktır.

3.1.1.3. Personelin Kendi İçlerindeki Farklılıklar:

Hemen her iş alanında başdöndürücü gelişmeler olmaktadır. Kimi meslekler kendi içlerinde bölümlere ayrılıp birbirinden farklı meslekler haline gelmeye başlamışlardır.

⁵²Aynı, s.329.

Bu durum kurum içindeki kadrolara yansıyor, çok çeşitli kadroların oluşumuna neden olmuştur. Temelde aynı iş alanına bağlı olup, işlevde ayrılan bu meslek dallarında çalışan personelin hizmet içi eğitimleri de zorlaşmaktadır.

Kurumda çalışan personel sayısının fazlalığı ve coğrafi açıdan dağınıklığı, personelin kendi içindeki farklılıkları artıran faktörler olacaktır. Bu durumda kurumda çalışan personel homojen olması gerekirken heterojen bir yapı kazanacaktır. Böyle bir yapıya sahip personelin hizmet içi eğitimleri de değişik bir yapı kazanmak zorunda kalacaktır.

3.1.1.3. Nitelikli Eğitimci Sınırlılığı:

Hizmet içi eğitimin, örgün eğitimden farklarından biri uygulamaya dönük eğitsel bir etkinlik olmasıdır. Bu nedenle hizmet içi eğitim programlarında eğitimcilerin üstlendiği rol çok büyüktür.

Bir hizmet içi eğitim programını yürütecek eğitimcinin;

- * uyguladığı programının teorisini,
- * uygulamasını,
- * uygulamadaki sorunlarını,
- * yetişkin öğretim yollarını,

çok iyi bilmesi gerekir. Aynı zamanda bu eğitimcilerin öğreticilik yetenekleri de yüksek olmalıdır.

Geleneksel yüzyüze hizmet içi eğitim uygulamalarında aynı anda farklı bölgelerde eğitim uygulanacağı zaman, aynı eğitim verecek yukarıdaki niteliklere sahip eğitimcilere de ihtiyaç olacaktır. Bu ise her programa aynı düzeyde eğitimci bulma zorluğunu getirecektir.

3.1.1.4. Gelişen İletişim Teknolojisinin Eğitimin Hizmetine Sunulması

Bilimsel çalışmaların artması ile oluşan bilgi birikiminin uygulamaya

konulması ve bu uygulamalardan toplumun bilgilendirilmesi yüzyılımızın belirgin özelliklerinden birisidir. Bir yandan toplumu yeni bilgilerin yayılması, öte yandan bilimsel gelişmeler paralelinde bireyleri eğitmek ve yetiştirmek için, çağın iletişim teknolojisinin geleneksel eğitimi zorlaması kaçınılmaz bir durumdur. Çağdaş dünya ülkeleri eğitim ve yetiştirim kurumlarında hesap makinası, televizyon, bilgisayar kullanırken, bazı ülkelerin hala uzun hesap tabloları ve hesap cetvelleri kullanması ile eğitim ve yetiştirimi sürdürmesi sürdürülen bu çalışmaların yarım ve aynı zamanda eksik kalmasına yol açacaktır.⁵³

İletişim teknolojisindeki gelişmelerin bir bilgi patlamasına yol açması, toplumun yapılarını dolayısıyla eğitim kurumunu da etkilemektedir. Eğitim sisteminde, eğitim yatırımlarında en yüksek verimin alınması düşüncesiyle başarıya ulaşmak için ⁵⁴gelişen her türlü teknolojiden yararlanmak zorunlu bir ihtiyaçtır.

3.1.2. Uzaktan Öğretim Tekniğinin Hizmet İçi Eğitimde Kullanılmasının Sağlayacağı Yararlar:

Yukarıda belirtildiği gibi geleneksel hizmet içi eğitim uygulamalarında personel sayısının fazlalığı, kurumun coğrafi açıdan dağınıklığı, nitelikli eğitimci sınırlılıkları gibi birtakım sorunlarla karşılaşacağı kuşkusuzdur. Bu tür sınırlılıkların sözkonusu olduğu kurum ve kuruluşların hizmet içi eğitim konusundaki sorunların çözümü için önerilen en uygun yöntemlerden biri uzaktan öğretim teknolojisi olacaktır.

Uzaktan öğretim tekniği daha önce de belirtildiği gibi birtakım eğitim sınırlılıklarını (öğrenci fazlalığı, coğrafi dağınıklık, eğitim ortamlarının sınırlılığı gibi) en aza indirgemekte, ve bir alternatif uygulama olarak gözükmektedir Bu düşünceden yola çıkarak hizmet içi eğitimde uzaktan öğretim tekniğini

⁵³Mehmet Kesim, "Görüntülü konferans (Videoconferansing) ve Çağdaş Eğitimdeki yeri' A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, 172, 1987

⁵⁴Cevat Alkan, Eğitim Teknolojisi Kuramlar ve Yöntemler (Ank:Yargıçoğlu Mat., 1977), s.VII.

kullanılması üç açıdan kolaylık getirecektir. Bunlar:

- a- Personel açısından
 - b- Kurum açısından
 - c- Program açısından
- biçiminde ele alınabilir.

Sözkonusu değerlendirmeler aşağıda kısaca verilmiştir.

3.1.2.1. Personel Açısından:

Daha önce de belirtildiği gibi uzaktan öğretim tekniği hedef kitlesi olan öğrencilere tek bir program ölçüsünde zaman ve mekan açısından fırsat eşitliği sağlamaktadır. Bu konumda hizmet içi eğitim programının uygulandığı personel için de aynı fırsat eşitliği sözkonusu olacaktır.

Personel; eğitim zamanını belirli ölçüde kendi seçme özgürlüğüne sahip olacağı için, kendine göre en uygun zamanı seçmiş olacak ve böylelikle öğrenme arzusu artacak böylece de öğrenme etkinliğinin daha başarılı olacağı öngörülebilir.

3.1.2.2. Kurum Açısından:

Hizmet içi eğitime alınacak personelin eğitim süresinin neden olacağı işgücü kaybı ve personel ile öğretici elemanlara yapılması sözkonusu ek ödemelerden oluşacak fırsat veya alternatif maliyetler gözönüne alındığında, hizmet içi eğitim uygulaması kurum açısından daha ekonomik olabilecektir.

Uzaktan öğretim yoluyla sunulacak eğitim programlarının bir merkezden üretilmesi, birkaç kez tekrarlanacak programlar için hazırlanmış tek bir programdan yararlanılması, kuruma maliyet açısından ekonomik fayda sağlayacak, ayrıca kurumun politikası doğrultusunda sistemli program geliştirme olanağı daha da kolaylaşacaktır.

Uzaktan öğretim tekniğinin hizmet içi eğitimde kullanılması ekonomik karar süreci yönünden aşağıdaki yararları da sağlar.⁵⁵

1- Bu teknikten yararlanılarak yapılan hizmet içi eğitim, personeli ancak mutlak surette gerektiği takdirde işbaşından alıkoyacağı için, eğitimin fırsat maliyeti hayli düşecek ve böylece yönetimin eğitim lehine karar alma şansı yükselecektir.

2- Özellikle dağınık coğrafi çalışma alanına sahip kurumlarda, personelin uzun süre biraraya toplanmalarından doğacak dolaysız eğitim maliyeti azalacaktır. Bu da tabii ki, yönetimin eğitim lehine karar verme şansını yükseltir. Gerçi kurum personelinin zaman zaman biraraya gelmesinde "endüstri ilişkileri" anlamında yarar vardır. Bu eğitim programının bir bölümünde ve anılan nedenle yine de yapılabilir. Ne var ki, uzaktan öğretim tekniğinin kullanılması bunu bir eğitsel zorunluluk olmaktan geniş ölçüde çıkartır.

3- Uzaktan öğretim tekniğinden yararlanma, eğitim araçlarının kurum tarafından özel olarak yaptırılması veya satın alınması halinde bir arşiv ve demirbaş niteliğini taşır. Bu bakımdan, hizmet içi eğitime yapılan harcama önemli bir bölümüyle, eğitimin kendisinden başka, ayrıca bir maddi yatırım anlamında ve yararındadır.

4- Hizmet içi eğitimin fırsat maliyeti (personelin üretimden alıkonmadığı için) düşük olacağından, eğitim psikolojisinin ve programlardaki spesifik amaçların özel kısıtlamaları dışında, süre de yönetim bakımından bir sorun olmaktan çıkar.

3.1.2.3. Program Açısından:

Uzaktan öğretim tekniğinde kullanılan öğretim süreçlerinin eğitim programlarının etkinliğinde büyük rol oynadığı önceki bölümlerde belirtilmişti. Uzaktan öğretimde kullanılan öğretim süreçlerinin, hizmet içi eğitim programlarında da etkisi benzer doğrultuda olacaktır. Sözü edilen öğretim süreçlerinin programa yansıyan etkileri; hertürlü örnek kolayı canlandırabilme, dramatize edebilme, istendiğinde tekrarlanabilme, programların kalıcılığını sağlayabilme biçiminde özetlenebilir.

⁵⁵Tahir Özgü. "Hizmet İçi Eğitimde Karar Dengesi ve Kitle İletişim Araçlarının Etkenliği" (Esk:A.Ü., AÖF., EİP Bölümü Program Geliştirme Ders Notu, 1986), s.3.

Hizmet içi eğitim programlarında uzaktan öğretim süreçlerinin kullanılması ve etkinliği sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.2. UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİYLE HİZMET İÇİ EĞİTİM UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Geleneksel eğitim sistemine bir alternatif sistem olarak oluşturulmuş uzaktan öğretim sistemi bugün dünyanın çeşitli ülkelerinde yaygın olarak görülmektedir. Hizmet içi eğitimde de az da olsa uzaktan öğretim teknikleri kullanılmaktadır.

Gelişmiş ülkelerdeki birçok kuruluş, kendi personellerinin eğitimi için uzaktan öğretim tekniklerinden değişik amaçlar için yararlanmaktadırlar. Birleşik Amerika Devletlerindeki AT ve T Communications National Teletraining Tetwork (NTN) bunlardan birisidir ve ülkenin çeşitli yerlerine dağılmış bulunan satış elemanlarının uzaktan eğitim çalışmalarını Ekim 1983'de başlatmıştır. NTN'nin çalışmaları özellikle; bilgisayar grafikleri yayını, bilgisayarlı uzaktan konferans, görüntülü uzaktan konferansdır. Yapılan araştırmalar sonucunda NTN'nin uzaktan konferans verme yoluyla telemarketing 1. Course için aldığı sonuçların yüzyüze eğitime göre oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir.⁵⁶

Hizmet içi eğitimde uzaktan öğretim tekniklerinin kullanılmasının bir başka çeşidi de yazışmalı eğitim olmuştur. Bu teknik; Amerika Birleşik Devletleri orman hizmetlerinde, daha sonra coğrafya bakımından çok geniş bir alana dağılmış ve askerlik hizmetlerinden ayrılmış kişilerin kamu hizmetlerinde görevlendirilmesinde, 1977'de kullanılmıştır. Ayrıca Fransa'da Paris Üniversitesine bağlı bulunan "Belediyeler Ulusal Yöneticilik Okulu" (ENAM) tarafından kullanıldığı bilinmektedir.⁵⁷

Uzaktan öğretim tekniğini hizmet içi eğitimde kullanan kuruluşlardan bazıları şunlardır:

⁵⁶Kesim, 1987, Ön. Ver.,, s.173

⁵⁷Kalkandelen, Ön.Ver. s.142

- * IBM Data Processing Division
- * Atena Life and Casualty Company
- * Bankers Trust of Newyork City
- * NASA
- * The Georgia Hospital Association Atlanta
- * Iowa Department of Social Services, Central Information Delivery System (CIDS)⁵⁸

3.3. HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINDA KULLANILABİLEN UZAKTAN ÖĞRETİM SÜREÇLERİ

Daha önce de belirtildiği gibi uzaktan öğretim tekniğinde çeşitli öğretim süreçleri kullanılmaktadır. Bu bölümde sadece görsel-işitsel araçlar, basılı materyaller, telekonferanslar ve yüzyüze eğitimin hizmet içi eğitimde kullanılması irdelenecektir. Uygulanabilecek süreçler kısaca aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Görsel İşitsel Araçlar:

Görsel-işitsel araçlar hizmet içi eğitimde kullanılacak süreçlerden biridir. Bu sürecin genel üstünlükleri ile program hazırlama yöntemleri aşağıda verilmiştir.

3.3.1.1. Genel Üstünlükleri:

Teknik yönüyle, hareketli hareketsiz, renkli-renksiz görüntüler ve senkron anlatımla pekiştirilme olanağı sağlayan görsel-işitsel araçlar, öğretim teknikleri açısından çeşitli üstünlüklere sahiptirler.

Bir özel kurum için uzaktan öğretim tekniğiyle hazırlan hizmet içi eğitim projesinde bu üstünlükler şöyle sıralanmıştır:⁵⁹

⁵⁸Kesim, Ön. Ver, 1987, s.174

⁵⁹Fethi Şeniş Mağaza Satış Memurlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programı (Esk:1988) s.20

- * Personele işyeri ve benzeri mekanlarda ulaşılabilmesi,
- * Her türlü örnek olay canlandırabilme,
- * Uygun bir kullanımla tartışma olanağı sağlanabilmesi,
- * Dramatizasyon unsurlardan yararlanabilme
- * Çeşitli görüntü kaynaklarına stüdyo dışı çekimlerle ulaşabilme,
- * Stüdyo çekimlerinde çeşitli iç mekanların yaratılabilmesi,
- * İstenildiği biçimde tekrar etme olanakları.

3.3.1.2. Görsel-İşitsel Araçlarla Hizmet İçi Eğitim Programı Hazırlama:

Görsel-işitsel araçlarda program yapım süreci genelde planlama, hazırlık, çekim ve çekim sonrası çalışmalardan oluşur. Hizmet içi eğitim amaçlı programlar için de aynı süreç geçerlidir.

Birinci süreç olarak planlamada şu hususlar dikkate alınmalıdır:

- * Personelin tanınması
- * Program amaçları ve içeriği

Başarılı bir program üretmek için personelin özelliklerini iyi bilmek gerekir. Bu hedef kitle için yaş, mesleki tecrübe, eğitim durumları, kadro dağılımları ve sosyo-ekonomik düzeyleri yönünden irdelenmelidir.

Program içeriği doğrudan amaçlara bağlıdır. Amaçlarda neyin öğretileceği sorusu içerikte personelin özelliklerine göre nasıl öğretileceği sorusuna cevap olarak yansiyacaktır.

Görsel-işitsel araçlarla hazırlanacak programın planlama aşamasından sonra hazırlık aşaması gelir. Bu aşamada, planlama safhasında elde edilen bilgiler belli bir düzenleme sürecine girer. Düşünce düzeyinde olan program kağıda dökülür. Program hakkında metin oluşturulur. Diğer bir deyişle senaryo ortaya konur.

Senaryo Yazımı:

Personel eğitiminde görsel-işitsel araçların avantajlarından yararlanmanın ilk koşulu iyi bir senaryoya sahip olmaktır. Senaryo yazımında yazarın kullanacağı aracın özelliklerini, avantaj ve dezavantajlarını bilmesi yazacağı eğitim metnini zenginleştirme açısından son derece önemlidir. İyi bir senaryodan arada bir kötü bir program çıkabilir, ama kötü bir senaryodan asla iyi bir program yapılamaz. Bu bakımdan görsel-işitsel araçlarla öğretim programları metinlerini senaristlik eğitimi almış kişilere ya da bu konuda otorite sayılan senaristlere yazdırmak gereklidir.⁶⁰

İyi bir eğitim senaryosu yazabilmek için uyulması gereken başlıca ilkeler şunlardır:⁶¹

1- Yazıma başlamadan önce programın ne ile ilgili olacağı, başka bir deyişle konusu tespit edilmelidir. Konu ünitadaki birkaç önemli nokta olabileceği gibi ünitadaki tek cümle ya da yargı da olabilir.

2- İkinci adım programın amaçlarının tespitidir. Amaçlar, o programı izleyecek hedef kitlenin kazanacağı yeterlilikleri ifade eder. Programın içeriğini belirleyecek olan bu amaçlardır.

3- Üçüncü adım, program için belirlenen her bir amacın tüm olarak gerçekleşmesi için değinilecek noktaların (verilecek bilgilerin) ana ve alt başlıklar halinde sıralanmasıdır. Bu aşamada metin yazarının düşünme süreci aşağıdaki sorulara cevap bularak işlemektedir:

* Amacın gerçekleşmesi için hedef kiteleye neyi vermek gerekir?

* Bunlardan hangisini grafikte göstermeli vb.

Bu düşünüş biçimi her bir amaç için ayrı ayrı tekrarlanır.

4- Dördüncü adım yazımdır. Üçüncü aşamada başlık ve alt başlıkları ortaya çıkan metin yazılır. Bir programın izleyici üzerinde yaratacağı ilk etki çok önemlidir. O nedenle program ilginç çarpıcı bir girişle başlamalıdır. Görsel-işitsel araçlar yoluyla öğretimde faydayı arttırmak için izleyici dikkatinin sürekli uyanık tutulması gerekmektedir. Bunu sağlamak oldukça güçtür. Program ne

⁶⁰N. Güçhan ve D. Gökdağ, *TV Eğitim Programlarının Hazırlanması* (Esk: Çoğaltma, 1985), s.6.

⁶¹Aynı, s.8-10.

kadar ilginç bir girişle başlarsa başlasın bir süre sonra izleyici hedef kitlenin dikkati dağılacaktır. O nedenle belirli aralıklarla, personelin ilgisini toplayacak önlemlere özenle yer verilmelidir. Yazımda kullanılacak dil konuşma dili olmalıdır. Kullanılacak kelimeleri hedef kitlenin kolayca anlayacağından emin olunmalıdır. Görsel-işitsel araçlar görüntüye dayanan araçlar olduğu için kişinin kulağından çok gözüne seslenmelidir. Programın söze boğulmaması gerekir.

İyi bir eğitim senaryosunda bir önceki konu ile olan bağlantı açık olarak kurulur. Yine programın önemli noktaları yeterince vurgulanıp tekrarlanmalı, en sonunda bir özet verilmelidir. Bu özet tüm program süresince asıl verilmek istenen konunun yani amacın birkaç cümle ile özetidir.

Hizmet İçi Eğitim Programının Sunuluş Biçimi:

Eğitim amaçlı görsel programlarda sunucunun sunuş biçimi diğer tür programlara göre çok daha önemlidir. Burada sunucunun izleyici ile hemen diyaloga girebilecek bir kişilikte olması zorunluluğu vardır. Görsel-işitsel araçlarla hazırlanacak eğitim programları için yapılan uygulamalı bir çalışmada, sunucunun niteliği hakkında sorulan soruya alınan cevaba göre izleyicinin %78'i sunucunun konunun uzmanı olması görüşünde birleşmiştir.⁶² Görsel-işitsel araçlarla hazırlanan eğitim programlarının sunumlarında sunuculuk görevini konularında uzman kişilerin yapması uygun görülmektedir. Ancak bu kişilerin ders metinlerini de yazmaları gibi bir zorunluluk sözkonusu değildir.

3.3.2. Basılı Materyaller:

Uzaktan öğretimde hedef kitle öğreticiden çok bu konuda hazırlanmış özel kitapçıklarla (basılı materyaller) yönlendirilmektedirler. Bir başka deyişle öğreticinin birçok fonksiyonunu bu kitapçıklar üstlenmişlerdir.⁶³ Bu nedenle

⁶²Naci Güçhan, "Eğitim Televizyonunda Doğrudan Öğretici İzleneler Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma" **Kurgu 4** (Esk:1981), s.415.

⁶³Avcı (Çev) **Uzaktan Öğretimde Basılı Malzeme Geliştirme** (Esk:1985) s.8-10.

basılı materyal hazırlamada bazı özel koşullar gerekmektedir. Bu durum uzaktan öğretim tekniğiyle hazırlanacak hizmet içi eğitim programları için de geçerlidir.

Hizmet içi eğitim uygulamalarında kullanılacak basılı materyaller görsel nitelik ve estetik özellikleri etkinlik açısından son derece önemlidir. Bu nedenle basılı materyallerin hazırlanmasında fotoğraf, şekil, grafik gibi görsel öğelerden optimal biçimde yararlanılmalı, olabildiğince yüksek kaliteli kağıda çok renkli baskı yolu ile çoğaltma yoluna gidilmelidir.

3.3.2.1. Basılı Materyal Hazırlama:

Uzaktan öğretimde kullanılan basılı materyaller genelde ders üniteleri, iletişim organı gazeteler, hazırlık testleri, grafikler, çalışma kılavuzları vb araçlardan oluşmaktadır. Ancak çalışmamızda hizmet içi eğitim amacıyla düzenlenecek basılı materyallerin hazırlanma aşamaları incelenecektir. Öncelikle de basılı materyallerin ünitelerden oluştuğu düşüncesinden hareketle ünite içeriğinin irdelenmesine çalışılacaktır.

Bir uzaktan öğretim basılı materyali ünitesinin oluşturulmasında, uyulması gereken önemli ve kendine özgü kuralları olduğu daha önce belirtilmişti. Bu kurallar uzaktan öğretim tekniğiyle uygulanacak hizmet içi eğitim programlarında kullanılması düşünülen basılı materyaller için de geçerli olabilir. Hizmet içi eğitim programı için düzenlenecek bir basılı materyalin biçimini ve taşınması gereken nitelikler aşağıda ele alınmıştır.

İçindekiler Listesi:

Ünite kapsamı ve ele alınan konular başlangıçta listeye toplu halde verilir. Çünkü; içindekiler listesi, personele üniteye nelerle karşılaşacağı konusunda ön bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Bu bölümde, ünitenin amaçlarını gerçekleştirmeyi sağlayacak konunun bölümleri ile üniteye yer alan tamamlayıcı bölümlerin başlıkları verilir. Bu

başlıklar genellikle ünite içindeki birinci derecedeki başlıkları kapsar. Bunları gözden geçiren personel, ünitenin yazılı olduğu sayfaları çevirmeden ünitenin içinde nelerin olduğunu kolaylıkla anlayabilir. Birinci derecedeki başlıkların bu işlevi yerine getiremediği durumlarda ikinci derecedeki başlıklara yer verilebilir.

Ünitenin Amaçları:

Üniteyi çalıştıktan sonra edineceği yeni davranışların neler olacağı; hangi bilgi, beceri ve tutumlara sahip olacağı, bir başka deyişle üniteyi çalıştıktan sonra kendisinden beklenenler konusunda hedef kitle bilgilendirilmelidir.⁶⁴ Bu işlev ünite amaçları bölümünde yerine getirilir. Bir başka deyişle amaçlar, ünitenin bitiminde personelin kazanacağı bilgi, beceri ve tutumları davranış belirtir biçimde dile getirilir.

Bir amaç yalnız bir davranışı yansıtır. Bir ünitenin amaçları, yalnız bilgi ya da beceri ya da tutuma ilişkin olabileceği gibi, üç türe ilişkin amaçları da kapsayabilir.

Ünitenin Çalışılmasına İlişkin Özel Uyarılar:

Personelin üniteyi çalışırken yapması gerekenlerin, uyması gereken özel kuralların ve sözkonusu ünitenin kavranarak amaçların gerçekleşmesi için özel tavsiyelerin verildiği bölümdür. Bu bölümde personelin üniteyi iyi ve kolay öğrenmelerini sağlayacak özel uyarılar sıralanmalıdır. Bunlar yalnız o ünitenin çalışılmasına ilişkin özel ipuçları ya da uyarılardır. Bu özel uyarılar, ünitenin çalışılması sırasında yapılabilecek etkinlikleri olduğu gibi, ünitenin çalışılmasına başlamadan önce ve ünitenin çalışılmasından sonra yapılabilecek etkinlikleri de içerir. Başka bir deyişle, bu bölümde personelin üniteyi kavrayabilmesi için ilişki kurması gerekli önceki konular öteki önemli koşullar, üniteyi çalışırken izleyebileceği yol, öğrenmeyi kolaylaştırıcı ya da çalışmada gerekli olacak araç gereçler belirtilir.

⁶⁴Fethi Şeniş **Uzaktan Öğretimde İstatistik Ders Kitapları** (A.Ü. AÖF. No:225/108 Esk:1987)

Giriş:

Giriş bölümünün amacı, ilgili konuyu tanıtip kısaca özetlemek, diğer konularla ilişki kurmaktır. Bu bölüm ideal koşullarda, akılda kalabilecek kadar basit, üniteyi biran önce okumaya heveslendirecek kadar ilgi çekici olmalıdır.⁶⁵ Kısaca bu bölümde, personel üniteye güdülenmeli ve ısındırılmalıdır. Personelin konuya ilgisi çekilerek giriş yapılmalıdır.

Metin:

Bu bölümde, öğretimi yapılacak konunun metni yer alır. Metin, uzaktan öğretime uygun bir anlatıma sahip olmalıdır. Daha açık bir deyişle; anlatım yalın, konuşma diliyle ve kısa cümlelerle oluşturulmalıdır. Yalnız başına, öğretici yardımından uzak olarak üniteyi çalışan bir kişi çalışmasını sanki bir öğretmen ile yapıyormuşcasına ya da öğretmenin yokluğunu önemli ölçüde duymadan gerçekleştirebilmelidir.

Nitelikli bir basılı hizmet içi eğitim materyalinin önemli özelliklerinden biri personeli güdüleyip, yüreklendirmesidir. Uzaktan öğretimde büyük ölçüde öğretici rolünü üstlenen basılı materyallerde konu bir bütün olarak görülmeli, bu bütünü yansıtan anahtar kavram ve konular yeterli ölçüde verilmelidir. Bu amaçla tekrarlamalar yapılmalı, ancak her tekrarda farklı yaklaşım, farklı örnek ve yönlerden yararlanılarak kişinin bıkkınlık duymasına neden olunmamalıdır.⁶⁶

Basılı materyali kullanan hedef kitlenin edilgen değil, mümkün olduğunca etken olması sağlanmalıdır.⁶⁷ Bunun için öğrendiklerini iş hayatına geçirmesi, deneyerek tecrübe ederek öğrenmesi önerilebilir.

Hizmet içi eğitim için hazırlanacak basılı materyallerde konu mümkün olduğunca işin işlevine ve konusuna göre somutlandırılmalı,

⁶⁵Aynı s.13

⁶⁶Aynı s.14

⁶⁷Aynı s.16

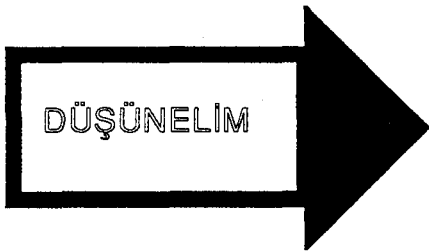
örneklendirilmelidir. Bir ders öğretimi şeklinden çok, personelin iş hayatındaki sorunlarına yönelik çözüm önerilerini taşıyan konulara yer verilmelidir.

Basılı materyal ünite metninin içinde olması gereken unsurlardan biri de anında kontrol sorulardır. Bu sorular ünitenin temel ve alt amaçları için, ilgili paragraf veya bölümün sonunda, beklenen davranışı gösterip göstermediğinin yine kendisi tarafından saptanabilmesi için ünitenin çeşitli bölümlerinde yer alabilen sorulardır. Bu sorular personelin kendi eksikliklerini çalışma sırasında saptayıp ve hemen gidermesine olanak verir. Bu nedenle, kontrol sorularının cevapları, sorulardan hemen sonra verilmelidir. Ayrıca cevapla birlikte yapılması mümkün hata biçimleri öngörülerek bu hataların nedenleri ve hataları giderme yollarına da yer verilmelidir.⁶⁸

Kendi kendine çalışan personele öğrenme kolaylığı sağlamak amacıyla kimi özel işaretler kullanılabilir. Ünitelerde metin içinde ve sonunda kullanılabilecek bazı anahtar kelimeler, özel işaretler ve anlamları şöyle olabilir.

Personelin ilgisini çekmesi istenen, önemli görülen tanımlar, olaylar, görüşler gibi konular için kullanılabilir. Ayrıca ilgili cümle ya da cümlelerin altına çizilmesinde de fayda vardır.

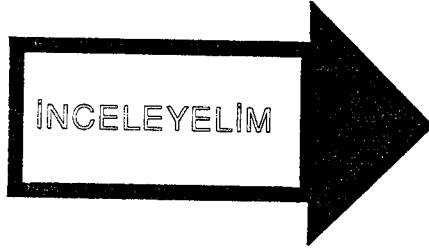

Personeli üniteyi çalışırken düşünmeye, yorumlamaya tekrara yöneltecek sorunların yanında kullanılabilir.

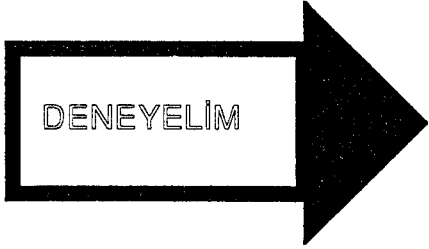

Metin içinde yer alacak kontrol soruları için kullanılabilir.

⁶⁸Aynı s.17

Metin içinde yer alan örnekler, örnek olaylar için kullanılabilir.

Üniteyi çalışma sırasında işine ilişkin verilecek alıştırmalar veya uygulamalı çalışmaları için kullanılabilir.

Ünite sonunda yer verilen değerlendirme soruları için kullanılabilir.

Özet:

Ünite özetinin görevi, ünitenin topluca görülerek oluşturulan bütünün kavranmasına yardımcı olmaktır.⁶⁹ Özetin ünite sonunda yer verilmesi; hem ünitenin bir tekrarı olması açısından hem de konunun bir bütün halinde uygulamayla bağdaştırılması açısından daha yararlı olabilir.

Değerlendirme Soruları:

Personele uzaktan öğretim tekniğiyle hazırlanmış hizmet içi eğitim programında program sonu sınavı uygulanacaktır. Ancak bu sınavdan önce personele kendi başarısını ölçmek için ünite sonunda değerlendirme soruları verilebilir.

3.3.3. Tele Konferanslar

Uzaktan konferans verme, farklı bölgelerdeki üç veya daha fazla tek

⁶⁹Aynı s.18

tek veya gruplar arasında bir iletişim ağı üzerinden sesle veya görüntülü olarak aynı zamanda iletişimi sağlamaktır.⁷⁰

- Uzaktan konferans verme yöntemi daha çok;
- *yeni işe alınanlar için uygun bir eğitim yapmak,
- *seyahat masraflarını azaltmak,
- *iletişim kopukluğunu ortadan kaldırmak,
- *verimliliği artırmak için kullanılmaktadır.⁷¹

Bu sistemde, bir salon veya odadaki kişilerin görüntü ve sesleri, kullandıkları tepegöz görüntüleri, slayt görüntüleri vb. anında uzaktaki bir salon ve odada bulunan kişilere iletilmekte, sorulan sorulara cevap verilebilmekte, sonunda her iki salon veya odadaki kişiler, sanki aynı yerde imişler gibi toplantılarını bitirebilmektedirler.⁷²

Bu yöntem daha çok personel arası bilgi alışverişi, farklı bölgelerde görevli üst düzey yöneticilerin toplantıları için kullanılabilir.

3.3.4. Yüzyüze Eğitim:

Bir hizmet içi eğitim programının personelin işindeki verimini artırmak eksik bilgilerini gidermeyi amaçladığı daha önce belirtilmişti. Yüzyüze yapılan hizmet içi eğitim programlarında bu amaçlara ulaşmak için iki temel yöntem olarak işbaşı ve işdışı eğitim kullanılmaktadır. Uzaktan öğretim tekniğiyle uygulanacak bir hizmet içi eğitim programında yüzyüze eğitim süreci olarak işbaşı eğitimi, başka bir deyişle uygulamalı eğitim uygun olabilecektir.

Basılı materyallerle çalışan ve görsel-işitsel araçlarla desteklenen personelin öğrendiklerini uygulamaya dökebilmesi için eğiticiler aracılığıyla danışma ve uygulamalı eğitim yapılabilir. Bu tür bir ortamda personel, programın konusuna ilişkin noktaları yeniden vurgulama, tartışma ve

⁷⁰Kesim, Ön.Ver., 1985, s,40

⁷¹Kesim, Ön. Ver., 1987, s.174

⁷²Aynı s.175

uygulamaya dökme gibi eğitsel etkinlikler yer alabilir.

3.4. HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMININ UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNİĞİYLE HAZIRLANIŞI VE İŞLEYİŞİ

Hizmet içi eğitimde kullanılan uzaktan öğretim tekniğinin diğer eğitim-öğretim uygulamalarıyla karşılaştırıldığında birtakım farklılıklar göstermesi doğaldır. Bu farklılık hizmet içi eğitim uygulama özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü hizmet içi eğitim; mesleğini az da olsa bilen ve konusunda üretkenliği olan kişilere yönelik bir eğitim etkinliğidir. Dolayısıyla uzaktan öğretim tekniğiyle uygulanacak hizmet içi eğitim programlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında kendine özgü bir işleyişi olacaktır. Bu hazırlama ve uygulama yöntemleri aşağıda bir öneri şeklinde verilmiştir.

3.4.1. Uzaktan Öğretim Tekniğiyle Bir Hizmet İçi Eğitimi Programının Hazırlanışı:

Uzaktan öğretim tekniği ile uygulanacak bir hizmet içi eğitim program hazırlama aşamaları sırası ile planlama, programlama, eğitim ortamları hazırlama, uygulama ve değerlendirme olarak beş aşamada gerçekleştirilebilir. (Bkz: Şekil-3) Bu aşamalar ana hatlarıyla aşağıda verilmiştir.

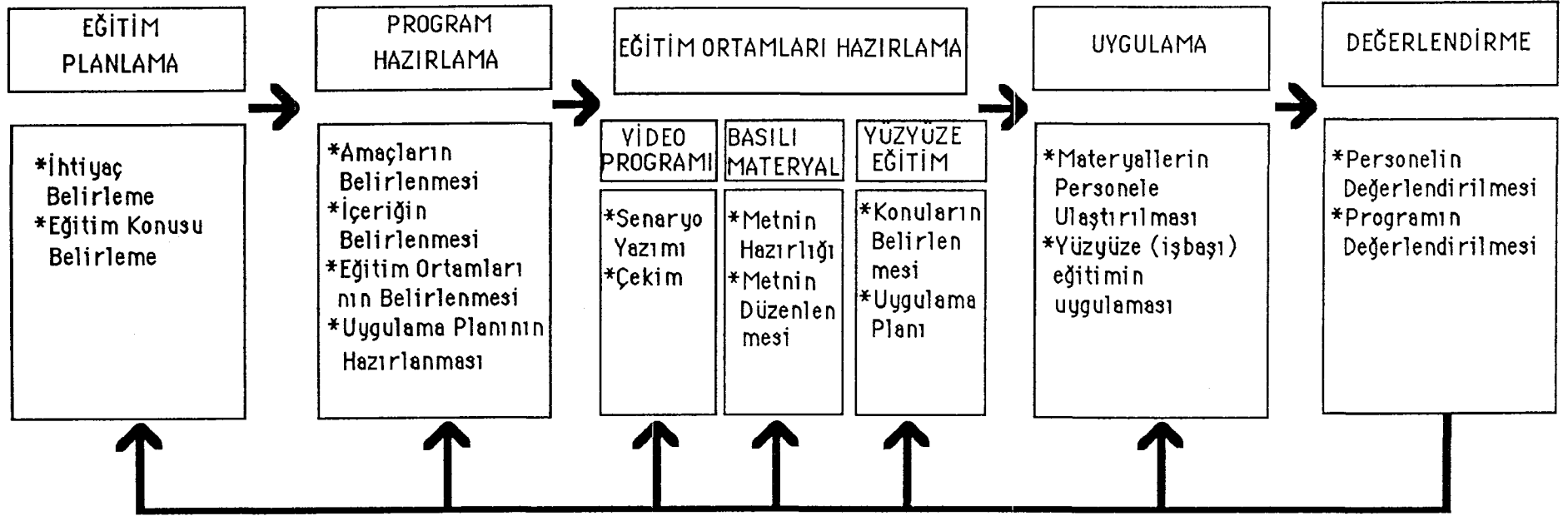
3.4.1.1. Planlama Aşaması

Planlama aşaması, hazırlanacak hizmet içi eğitim programının gerekliliğini ve içeriğini belirleme aşamasıdır. Bu aşamada iki süreç vardır.

- 1- Eğitim ihtiyacı belirleme
- 2- İhtiyaçlar doğrultusunda eğitim konuları belirleme

Hizmet içi eğitim ihtiyacının belirlenmesi daha önce de belirtildiği gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Bu yöntemler uzaktan öğretim tekniğiyle uygulanacak bir hizmet içi eğitim programı için de geçerli olabilecektir.

Şekil-3

Belirlenen eğitim ihtiyacından sonra ihtiyacın odaklandığı konular tespit edilmelidir.

3.4.1.2. Programlama Aşaması:

Planlama aşamasında ihtiyaçlar doğrultusunda tespit edilen eğitim konularının programa döküldüğü aşamadır. Bu aşamada izlenecek dört süreç vardır.

- 1- Amaçların belirlenmesi
- 2- İçeriğin belirlenmesi
- 3- Öğretim süreçlerinin belirlenmesi
- 4- Uygulama planının yapılması

Program hazırlığının ilk aşaması amaçların belirlenmesi olmalıdır. Amaçlar, programa katılacak personelin kazanacağı yeterlilikleri ifade etmelidir.

Amaçların gerçekleşebilmesi için verilecek bilgilerin başlıklar halinde sıralanması programın içerik kısmını oluşturacaktır.

Bundan sonraki aşama amaçlara ulaşmak için belirlenen içeriğin uygulanmasında kullanılacak öğretim süreçlerinin tespiti olmalıdır. Uzaktan öğretim tekniği ile uygulanacak bir hizmet içi eğitim programı için video programları, basılı materyaller ve yüzyüze işbaşı eğitim ortamları yaygın olarak kullanılacak öğretim süreçlerinin başında yer alırlar.

Programlama aşamasının son işlemi, önerilen programın uygulama planının hazırlanması olacaktır. Uygulama planını; programın nasıl, nerede, ne zaman, kiminle ve kimlere uygulanacağına ilişkin soruların cevaplarını içerecek şekilde düzenlenmelidir.

3.4.1.3 Öğretim Süreçlerini Hazırlama Aşaması:

Bu aşama program aşamasında belirlenen öğretim süreçlerinin

hazırlanmasını içerir. Burada uzaktan öğretim tekniğiyle hazırlanacak bir hizmet içi eğitim programında yer alabilecek temel öğretim süreçlerinden görsel-işitsel araçlardan kullanılabilirliği fazla olan video ve basılı materyallerin hazırlığı sözkonusudur. Ayrıca yüzü yüze eğitim planlanması da bu aşamada gerçekleştirilmelidir. Dolayısıyla hazırlık aşamasının üç temel süreci olacaktır.

- 1- Basılı materyal hazırlanması
 - a- Metnin hazırlanması
 - b- Metnin uzaktan öğretim tekniğine uygun olarak düzenlenmesidir.
- 2- Video programlarının hazırlanması
 - a- Senaryo yazımı
 - b- Çekim
- 3- İşbaşı eğitimlerin düzenlenmesi
 - a- Eğitimcilerin seçilmesi
 - b- Konuların belirlenmesi
 - c- Uygulama planının çıkartılmasıdır.

Bu süreçlere izleyen pragraflarda yer verilmiştir.

Basılı Materyal Hazırlama:

Basılı materyal geliştirme süreci, yazar-editör ilişkisi içinde oluşturulmalıdır. Burada yazarın temel niteliği ünite yazımı için kendi konusunda uzman olmasıdır. Yazar, kurumun içinden olabileceği gibi, kurum dışından üniversiteler de dahil olmak üzere herhangi bir kurumdan sağlanabilir. Burada yazardan beklenen, konunun akademik açıdan doyum ve uygunluk sağlayacak bir biçimde işlenmesi, yazılmasıdır. Ancak yazar tarafından geliştirilen basılı materyalin uzaktan öğretim tekniği yönünden uygun bir hale getirilmesi bir editör tarafından sağlanmalıdır.

Editörün hizmet içi eğitim yapılacak konuda uzman olması yararlı, fakat gerekli değildir. Esas niteliği akıcı bir yazım diline sahip olması ve uzaktan öğretimde basılı materyal geliştirme teknolojisine hakim olmasıdır.

Planlanan programda yer alan üniteler değişik yazarlarca yazılsa bile,

editörün bir kişi olmasında fayda vardır. Tüm yazıların bir editörün kaleminden geçmesi, basılı materyallerin bir bütün halinde ve aynı yapıda olmasını sağlayacaktır.

Video Programlarının Hazırlanması:

Video programlarının geliştirilme süreci senaristi-sunucu ilişkisinde oluşturulacaktır. Senarist, senaryo yazma tekniklerini ve videonun avantaj ve dezavantajlarını bilen bir kişi olmasında fayda vardır. Bu nedenle senarist senaryo yazma konusunda uzman olmalıdır.

Senaryo metinleri, programın uygulanacağı personelin yaşadığı ilginç ve sık karşılaşılan olayların derlenmesiyle başlanmalıdır. Dolayısıyla ihtiyaç duyulan eğitim konusunda yaşanan uygulamaya dönük sorunların çözümü dramatize edilerek görsel açıdan verilmesi öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır. Derlenen olayların biçimlendirilmesi, bir çekim senaryosu haline dönüştürülmesi ise senaristin görevi olacaktır.

Video programlarının oluşturulması sürecinde bir temel unsur da programı sunacak kişidir. Sunucu bir bakıma basılı materyaldeki editörün görevini video programı için üstlenmiştir. Sunucunun hedef kitle olan personele yakın gözükmesi, konusunda tecrübeleri olan, bu konuda otoriter sayılabilecek bir kişi olmasında fayda vardır.

Yüzyüze (Uygulamalı) Eğitimlerin Düzenlenmesi:

Düzenlenen programın bir boyutu olacak olan yüzyüze eğitimin hazırlanmasında öncelikle bu eğitimde görev alacak eğitimcilerin seçimi yapılmalıdır. Eğitimcilerin konularında uzman ve uygulama bilgisi olanlardan seçilmesinde fayda vardır.

Eğitimcilerin seçiminden sonra yüzyüze eğitim programının içeriği ve uygulama biçimi belirlenmelidir. Bu içerik ve uygulama biçimi konusunda görevlendirilen eğitimciler bilgilendirilmelidir.

3.4.1.4. Uygulama Aşaması:

Hazırlama aşamasında oluşturulan materyaller ve program uygulamaya sokulur. Bu aşamada iki temel süreç vardır.

- 1- Materyallerin personele ulaştırılması
- 2- İşbaşı eğitimlerin gerçekleştirilmesidir.

Öngörülen uygulama planı doğrultusunda öncelikle personel program hakkında bilgilendirilmelidir. Program işleyiş sırasına göre program için hazırlanmış materyaller personele ulaştırılmalıdır.

Programın bir boyutu olan işbaşı eğitimleri de program işleyişine göre yürütülmelidir.

3.4.1.5. Değerlendirme Aşaması:

Bu aşamada amaçlanan, program uygulandıktan sonra programı ve personelin başarısını değerlendirmektir. İki temel süreci vardır.

- 1- Personelin değerlendirilmesi
- 2- Programın değerlendirilmesidir.

Personelin değerlendirilmesi; uygulanan hizmet içi eğitim program sonunda sınav şeklinde olabilir. Sınav sonuçlarının değerlendirme şekli kurumun Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğince belirlenmelidir.

Programın değerlendirilmesi ise, programın etkinliğinin ölçülmesidir. Bir başka deyişle programda hedeflenen amaçlara ne kadar ulaşıldığını saptayarak programın yeniden düzenlenmesini gerektirecek konuların tespiti sözkonusu olacaktır. Uzaktan öğretim tekniğiyle hazırlanacak hizmet içi eğitim program planı Şekil-4'de verilmiştir.

UYGULAMA PLANI

UYGULAMA AŞAMALARI	TARİH	GÖREVLİ KİŞİLER	UYGULAMA YERİ
Basılı Materyallerin Hazırlanması	Hazırlanacağı tarihler	Yazarlar (Konu uzmanı) Editörler	Hizmet İçi Eğitim Müdürlüğü
Video Programlarının Hazırlanması	Hazırlanacağı tarihler	Senarist Konu uzmanları	Hizmet İçi Eğitim Müdürlüğü
Yüzyüze Eğitimde Görev alacak Eğitimcilerin Eğitimi	Eğitim Tarihi	Konu Uzmanları Öğretim Üyeleri	İlgili Kurum
Duyuru	Duyuru Tarihi	-	İlgili Kurum
Araçların Personele Ulaştırılması	B.M ve Video Bandlarının Gönderilme Tarihleri	-	-
Yüzyüze Uygulamalı Eğitim	Eğitimin yapılacağı tarihler	Konu Uzmanları	İlgili Kurum
Değerlendirme	Sınav Tarihi	Hizmet İçi Eğitim Uzmanları	İlgili Kurum

BÖLÜM 4

ESKİŞEHİR'DE KÖY GRUP TEKNİSYENLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA ÖNERİSİ

Bu bölümde, hizmet içi eğitim uygulamalarında uzaktan öğretim tekniği ve yaklaşımının uygulanabilirliğini örneklemek amaçlanmaktadır. Hizmet içi eğitim uygulaması örneği için ele alınan konu tarımsal yayım, eğitilecek hedef kitle de Köy Grup Teknisyenleridir.

4.1. ARAŞTIRMANIN TANITIMI

Araştırmada ele alınan problem ve özellikleri aşağıdaki bölümlerde ele alınmıştır.

4.1.1. Problem:

İnsanlık tarihinde tarım devriminin önemi büyüktür. İlk toplumları geliştiren ve daha dinamik hale getiren tarım kültürü insanlığın gelişimine üç yönden etkili olmuştur.⁷³ Tarım devrimi:

a- İnsanların belli alanlara yerleşmesine ve belli toprakların üzerinde toplanmalarına yol açarak şehirleşme hareketlerini kolaylaştırmıştır.

b- Daha düzenli bir faaliyeti gerekli kılmıştır. (Üretimin belli aylarda

⁷³Ali Özgüven, **Ortak Pazar Tarım Politikası ve Türkiye** (Bursa: Uludağ Ü. İktisadi ve Sosyal Bil. Fak.,Yay. No:3-012-0033, 1982), s.2.

veya mevsimlerde yapılması gibi)

c- Daha fazla nüfusu beslediği için, nüfus artışını kolaylaştırmıştır.

Bu açıdan bakıldığında tarımın günümüzde bile toplumlar üzerinde etkisi sürmektedir. Birçok ülkenin ekonomisi tarım sektörüne bağlıdır. Türkiye için de durumun pek farklı olduğu söylenemez. Halen daha Gayri Safi Yurt İçi Hasılasının %20'si, ihracat gelirlerinin %50'sine yakın bir bölümü ile istihdamın %60'ı tarım sektöründen sağlanmaktadır.⁷⁴ Ekonomisi tarıma ağırlıklı olarak dayalı olan bir ülkenin tarımsal kalkınmaya öncelik vermesi de kaçınılmazdır.

Tarımsal kalkınma öncelikle konu gereği var olan problemlerin belirlenmesi ve uygun çözüm önerilerinin getirilmesine çalışır. Böylelikle kalkınmayı sağlayacak ortam yaratacak çeşitli proje ve programları devreye sokulur. Proje ve programların biçimsel hedefi yayım çalışmalarıyla sonuca ulaşmaktır.

Tarımsal yayım; çiftçi ailelerini "yaparak öğrenme" ilkesiyle eğiten, onlara kendi problemlerini anlama ve çözme yolunda yardımcı olan okul dışı, gönüllü bir eğitim sistemidir. Yayım programları, çiftçinin tarım, ev ve toplum hayatına ilişkin problemlerine dayalıdır. Bunun için ilk aşamada çevresel araştırma yapılarak, şimdiki duruma ait bilgiler derlenip problem ve ihtiyaçlar tespit edilir. Daha sonra gerekli çözüm yolları, eğitimsel uygulamaları öngören bir program ve iş planına bağlanır.⁷⁵

Tarımsal yayım programlarının başarısı büyük ölçüde yayım çalışmalarını yürüten yetişmiş insan gücüne dayanmaktadır.

Araştırmanın hedef kitlesi olan Köy Grup Teknisyenleri de Türkiye'deki tarımsal yayım çalışmaları için yetiştirilmiş ve görevlendirilmişlerdir. Köy Grup Teknisyenlerinin görev içerikleri Türkiye Tarımsal Kalkınma Programı içerisinde yer alan "Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi" ile

⁷⁴ Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı. **Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi** Ankara:1987, s.7

⁷⁵ Cemalettin Şenocak. **Tarımsal Yayım ve Haberleşme** (Ank:1969) s.7

belirlenmiştir. Bu nedenle öncelikle projenin tanıtılmasında fayda vardır.

"Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi" kısaca (TYUAP) kapsamına 16 il girmektedir. Toplam yatırım tutarı 205.9 milyon dolar olan projenin giderlerinin %35'i Dünya Bankasınca, %5'i Tarımsal Kalkınma Fonunca (IFAD) ve %60'ı da Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince karşılanmakta olup uygulama süresi 6 yıl olarak belirlenmiştir. TYUAP'ın kapsamı daha sonra genişletilerek 35 il'de uygulanması ve gelecekte tüm yurt düzeyine yaygınlaştırılması planlanmıştır.⁷⁶ Proje alan içerisinde 2393 Köy Grup Teknisyeni köylerde görevlendirilmişlerdir.⁷⁷

Bu proje ile; yeni tarımsal teknolojilerin üretimi ve uygulanabilir paketler halinde hazırlanmasından sorumlu araştırma kuruluşları, bu öneri paketlerini çeşitli yöntemlerle üreticilere ulaştırmaktan sorumlu yayım örgütü ve bu öneri paketlerinin uygulayıcısı olan üreticiler arasında organik bir bağın kurulmasını amaçlayan bir yayım sistemi öngörülmektedir.

TYUAP'ın bellibaşlı amaçları şunlardır.⁷⁸

1- Araştırma bulgularının ve uygulanabilir teknolojilerin en kısa yoldan ve zamanında çiftçilere ulaştırılabilmesi için yayım hizmetlerinin geliştirilmesi ve yayımla görevli kuruluşların güçlendirilmesi,

2- Tarım sektörünün ülke ekonomisine katkısının artırılması, birim alandan alınan mahsulün ve bu sayede çiftçi gelirlerinin yükseltilmesini sağlayabilmek için, yayım hizmetlerini sürekli destekleyecek yeni üretim tekniklerine dönük uygulamalı araştırma çalışmalarının artırılması ve araştırma il görevli kuruluşların güçlendirilmesi,

3- Araştırma kuruluşları ile yayım kuruluşları arasında organik bağ kurularak sürekli işbirliği sağlanması,

4- Zirai yayım hizmetlerini yürütmekle görevli teknik personeli yeni bilgilerle sürekli olarak teçhiz edebilmek için, basılı ve göze hitabeden yayın

⁷⁶ TOK Bakanlığı, TYUAP. Ön. Ver. s.11-24

⁷⁷TOK Bakanlığı, 1988 verileri

⁷⁸ TOK Dergisi, Sayı:2, s.3

malzemesi ile sürekli destekleyecek bir Yayım Enformasyon Merkezi kurulması,

5- Proje izleme ve Değerlendirme biriminin güçlendirilmesi,

6- Araştırmacı ve yayımcı teknik personelin bilgi seviyesinin yurtiçi ve yurt dışı sürekli ve programlı eğitimlerle yükseltilmesi.

Projede benimsenen yayım sisteminde, köylerde görevlendirilen Köy Grup Teknisyenleri, çiftçilerle yayım servisi arasında ana temas noktalarıdır.

Köy Grup Teknisyenlerinin ana rolü, mevcut teknoloji ile ilgili bilgileri yaymak ve teknolojinin özel gereklerini uygulayabilmek için çeşitli kaynaklarla çiftçilere yardım etmektir. Her teknisyen belirli bir bölgedeki tarımsal yayımdan sorumlu tutulmuştur. Bir başka deyişle Köy Grup Teknisyenlerinin temel görevleri çiftçilerin problemlerini ve ihtiyaçlarını tespit ederek, çözüm getirici ve üretimlerini artırıcı eğitim ve yayım hizmetlerini yürütmektir.

Köy Grup Teknisyenlerinin belli başlı görevlerini ana hatlarıyla şöyle sıralanabilir:⁷⁹

1- Belli kriterlere bağlı kalınarak belirlenen seçilmiş çiftçilere öncelik hizmet vermek.

2- Bu seçilmiş çiftçilerle tarımsal teknolojinin son yeniliklerini götürüp, çiftçi şartlarında deneme ve demonstrasyonlar kurmak, bunları takip etmek, sonuçlarını tarla günleri ile çevresindeki üreticilere göstermek.

3- Çağımızda hızla gelişen tarım teknolojilerini toplantılar, uzun ve kısa süreli kurslar düzenleyerek çiftçilere iletme.

4- Üreticilerin yıl içerisinde üretimlerini ve çalışmalarını değerlendirerek İl ve İlçe Müdürlüklerince düzenlenecek sergi ve teşvik müsabalarını teklif etmek.

5- Çevre İl, İlçe ve Köylerdeki verimli çalışmaları ve gelişmeleri tesbit ve demonstre ederek kendi çiftçilerine yansımalarını sağlamak.

6- Bütün bu çalışmalarını il ve İlçe Yayım Elemanları ile koordineli bir şekilde yapmak.

7- Her 15 günde bir bilgi alışverişi için İlçeler Çiftçi Eğitim ve Yayım

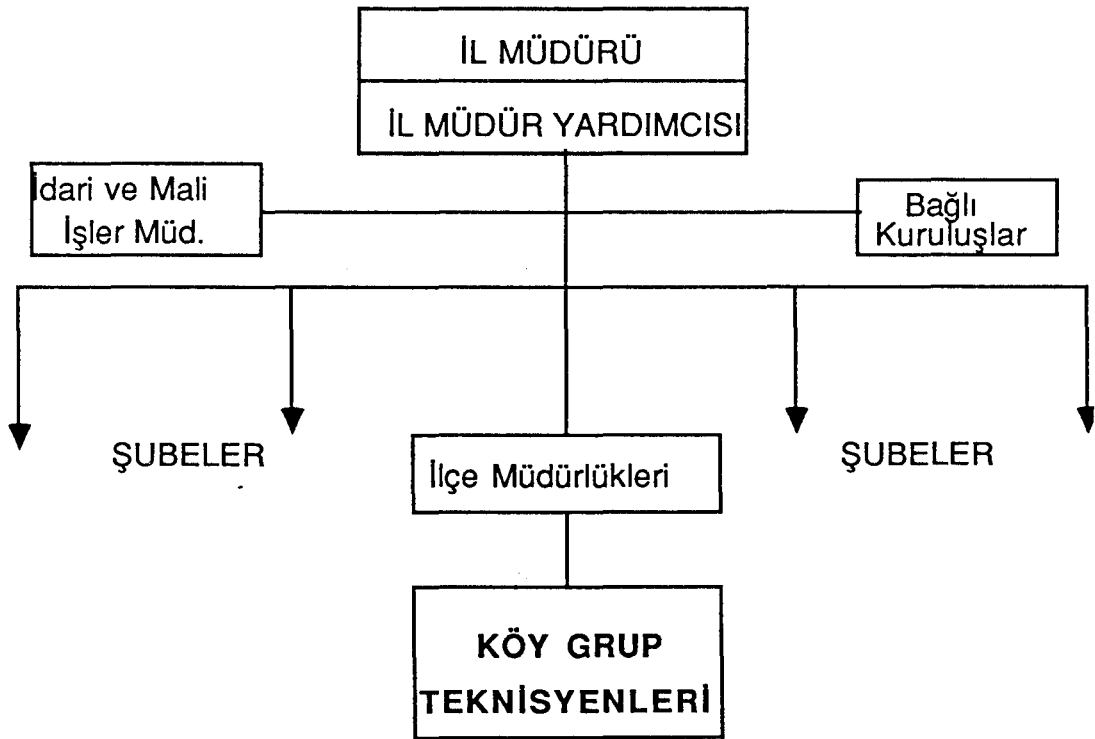
⁷⁹ TOK Dergisi. Ön.Ver. s,8

Grubunun ikamet ettiği İlçe Merkezinde veya kendisinin bağlı olduğu ilçede eğitim toplantılarına katılmak. Teorik ve tatbiki eğitim çalışmaları yapmak.

8- İl ve İlçede planlanan proje ve yatırımların grubunda yapılacak uygulamalara seçilecek çiftçi ve işletmeleri belirlemek, teklif etmek.

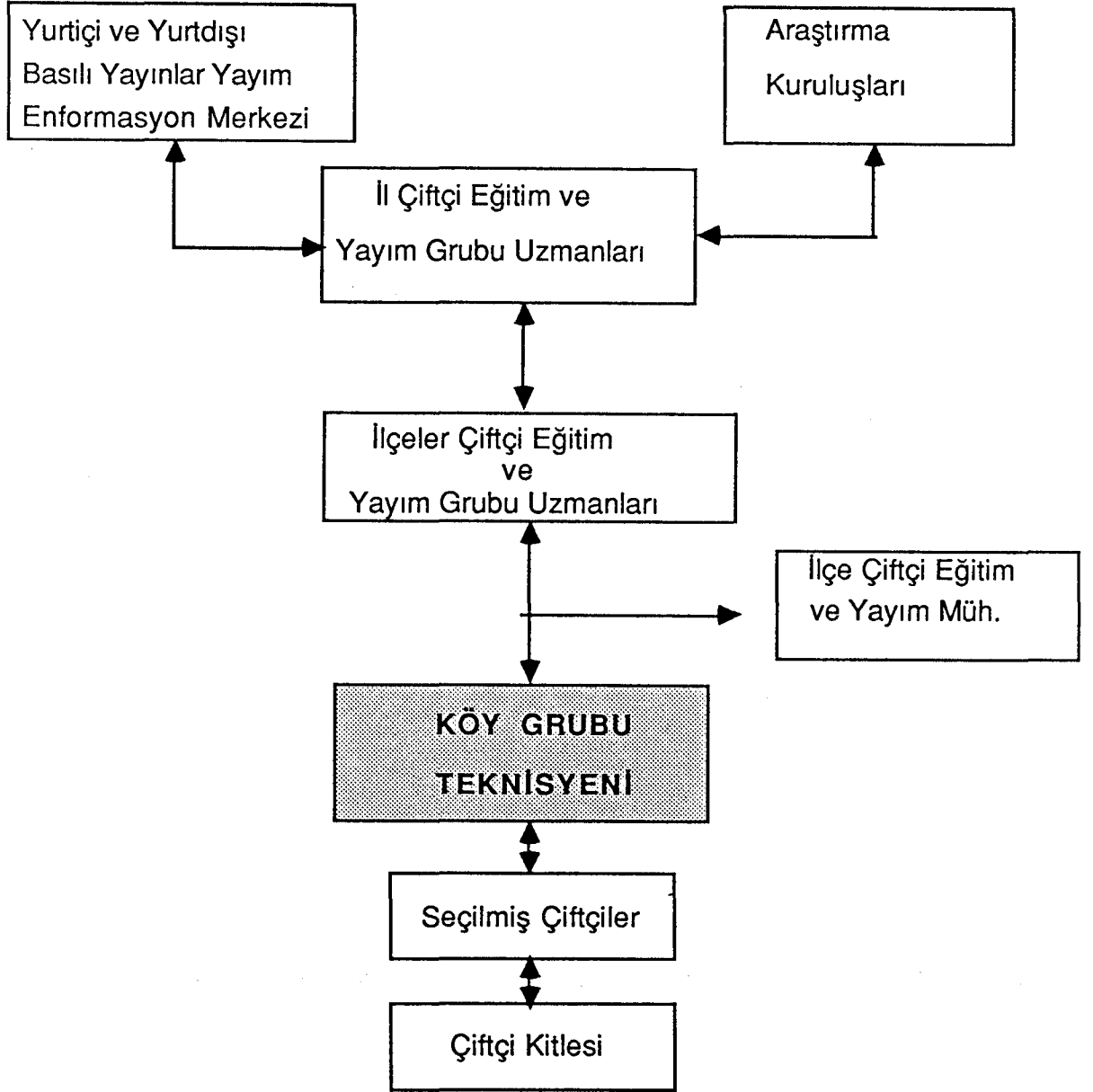
Bir Köy Grup Teknisyeninin organizasyondaki yerini Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı İl Müdürlüğü şemasında görülebilir. (Şekil-5) En alt birimde yer alan Köy Grup Teknisyenliği tüm yayım ve eğitim işlerinden sorumlu tutulup, üst birimlere yardım etmektedir.

Şekil-5

Köy Grup Teknisyenleri bu görevlerini bir bilgi akış düzeninde yürütmekle sorumludurlar. Bilgi akışı Şekil-6'daki gibi işlemektedir.

Şekil-6
Bilgi Akışı

Şekil-6'da da görüldüğü gibi yayım görevi, faaliyeti kritik bir eleman olan teknisyenin üzerindedir. Yayım teknisyeni belirli bir şarta cevap verecek durumda değilse ve etkili bir şekilde faaliyet gösteremezse, yayım yaklaşımının iyi planlanmış olması veya yayım faaliyeti için gerekli olan kaynak ve girdilerin yeterli derecede temin edilmesi hiç önemli değildir. Bu nedenle yayım teknisyenlerinin yetiştirilmesi ve eğitimi yayım faaliyeti için büyük öncelik taşır. Yayım teknisyenlerinin, hizmet esnasında uygulanacak hizmet içi eğitim

programları ile bilgileri ve becerileri desteklenmelidir.

4.1.2. Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır?

1- Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesinde görevli Köy Grup Teknisyeninin tarımsal yayım konusundaki ideal yeterlilikleri nelerdir?

2- Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesinde görevli Köy Grup Teknisyenlerinin yayım faaliyeti açısından bir hizmet içi eğitime ihtiyaçları var mıdır?

3- Varsa bu ihtiyaçlar hangi konularda odaklanmaktadır?

4- Eğitim ihtiyacı hangi yapıdaki bir programla karşılanabilir.

4.1.3. Araştırmanın Önemi:

Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesinin tarımsal kalkınmayı sağlayabilmesi yayım çalışmalarını büyük bir bölümünü yürütecek olan Köy Grup Teknisyenlerinin tarımsal yayım açısından yeterli düzeyde olmasına bağlı olacaktır. Dolayısıyla bu araştırma verileri tarımsal kalkınma doğrultusunda yapılacak çalışmalara ışık tutabilme potansiyeline sahiptir.

Araştırma bulgularının, Köy Grup Teknisyenlerinin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda uzaktan öğretim tekniğiyle hazırlanacak bir hizmet içi eğitim programının içeriğinin belirlenmesinde kullanılacağı için önemlidir.

4.1.4. Araştırmanın Sayıltıları:

Bu araştırmanın dayandığı sayıltılar şunlardır:

1- Veri toplama aracının uygulandığı Köy Grup Teknisyenlerin ve Çiftçilerin verdiği cevaplar doğru kabul edilmiştir.

2- Yazılı kaynaklardan ve deneklerin dışındaki kişilerden derlenen

bilgiler doğru kabul edilmiştir.

3- Bu araştırmada Eskişehir Köy Grup Teknisyenlerinin Türkiye'deki tüm Köy Grup Teknisyenlerini temsil edebileceği de varsayılmıştır.

4.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları:

Bu araştırma Eskişehir İli Tarım İl Müdürlüğü'nde alışan Köy Grup Teknisyenleri ile sınırlıdır.

Araştırma aynı zamanda Köy Grup Teknisyenleri için yapılan hizmet içi eğitim ihtiyaı olarak "tarımsal yayım" konusuyla sınırlıdır.

4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma yaklaşım olarak iki aşamalıdır. Birinci aşama Köy Grup Teknisyenlerinin ideal yeterliliklerinin saptanması, ikinci aşama ise Köy Grup Teknisyenlerinin eğitim ihtiyaının belirlenmesidir.

Köy Grup Teknisyenlerinin ideal yeterliliklerinin belirlenmesi, konuya ilişkin kaynakların taranması ve uzman kişilerin görüşlerinin alınması ile gerçekleştirilmiştir.

Belirlenen yeterliliklere göre de, eğitim ihtiyaının saptanmasına gidilmiş; bu amaçla Köy Grup Teknisyenleri ile anket çalışması yapılmıştır. (EK:A) Belirli sorularla çapraz kontrol amaçıyla Köy Grup Teknisyenlerinin hizmet verdiği çiftçilere de görüşme yöntemi uygulanmıştır. (EK:B)

Hizmet içi eğitim ihtiyaı için yapılan anket ve görüşmelerin bulguları, soru bazında ve yeterlilik sırasına göre değerlendirilmiş, daha sonra sonuçlar tek bir tabloda toplanarak sonuç değerlendirmesine gidilmiştir.

4.2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi:

Araştırmada evren Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığına bağlı olarak çalışan Köy Grup Teknisyenleridir.

Araştırmanın temel amacının bir uygulama denemesi gerçekleştirme olduğundan hareketle, örneklemin belirlenmesinde tarafsız örnekleme yöntemlerinden yararlanma yoluna gidilmemiş ve ulaşma olanağı bulunan Eskişehir'deki Köy Grup Teknisyenleri araştırma kapsamına alınmıştır. Ulaşılan teknisyen sayısı 18'dir.

Eğitim ihtiyaçlarının saptanmasında, teknisyenlerden alınan görüşlerin çapraz kontrolünü gerçekleştirmek amacıyla, aynı konuda çiftçi görüşleri de alınmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamına alınan çiftçi sayısı da 56'dır.

4.3. BULGULAR

Köy Grup Teknisyeninin "tarımsal yayım" konusundaki hizmet içi eğitim ihtiyacını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bulguları aşağıda verilmiştir.

4.3.1. Birinci Ana Amaca İlişkin Bulgular:

Köy Grup Teknisyeninin tarımsal yayım konusunda tespit edilen ideal yeterlilikleri aşağıda verilmiştir.

4.3.1.1. Bilgi Düzeyindeki Yeterlilikler:

- 1- Tarımsal yayımın, çiftçilere eğitim yoluyla hertürlü yardım yapmak olduğunu bilir,
- 2- Tarımsal yayımın; çiftçinin problemlerine çözüm getirmeyi, çiftçiyi eğitmeyi ve kırsal kalkınmayı hedeflediğini bilir,
- 3- Bölgesindeki çiftçilerin tarımsal uygulamalar konusundaki bilgi düzeylerini bilir,
- 4- Seçilmiş Çiftçinin çoğunluk çiftçileri temsil edebilecek, köylüler

tarafından sevilen, yeni çalışmaları yürütecek kadar ekonomik yeterliliği olan ve diğer çiftçilere göre eğitim düzeyinin yüksek olması gerektiğini bilir,

5- Çalıştığı bölgenin kültürünü tanır.

4.3.1.2. Beceri Düzeyindeki Yeterlilikler:

- 1- iftileri planlı olarak ziyaret eder,
- 2- Çiftçi toplantıları düzenler,
- 3- İlgili tüm çiftçilerin ifti toplantılarına katılımını sağlar,
- 4- Demonstrasyon tekniğini uygular,
- 5- Demonstrasyon tekniğini tüm tarla işleme aşamalarında uygular,
- 6- Seçilmiş iftiyi kendisi seçer veya önerir,
- 7- Seçilmiş çiftçiden diğer çiftçilere bilgi akımını sağlar,
- 8- Seçilmiş ifti ile yaptığı tüm tarımsal çalışmaları diğer çiftçilere duyurur,
- 9- Bölgesindeki etkin kişi ya da graplardan yayım amaçlı olarak faydalanır,
- 10-Bölgenin kültürel faaliyetlerine katılır.

4.3.1.3. Tutum Düzeyindeki Yeterlilikler:

- 1- iftiye yakındır, ona yol gösterir,
- 2- iftiye güven verir,
- 3- iftilerle ve/veya kuvvetli kişilerle çatışmaya girmez.

4.3.2. İkinci Ana Amaca İlişkin Bulgular:

Araştırmanın ikinci ana amacı Köy Grup Teknisyenlerinin tarımsal yayım faaliyeti açısından hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının tespiti olarak belirlenmiştir. Bu amaçla Köy Grup Teknisyenleri ve çiftçiler ile yapılan anket ve görüşmelerin bulguları aşağıda verilmiştir.

Bulgular, ideal yeterliliklerin sırasına göre düzenlenmiş ve tablolar şeklinde verilmiştir. Tabloların yorumlanması tabloların hemen ardında değil,

bölüm sonunda verilmiştir.

4.3.2.1. Bilgi Düzeyindeki Yeterliklere Göre Bulgular:

1- Tarımsal yayımın, çiftçilere eğitim yoluyla hertürlü yardımı yapmak olduğunu bilir.

TABLO-1
Tarımsal yayım sizce ne demektir?

Köy Grup Teknisyeni	Sayı	Yüzde
Tarım tekniklerinin yaygınlaştırılmasıdır.	3	17
Tarımsal kalkınmayı sağlayacak hertürlü girişimidir.	6	33
Çiftçilere eğitim yoluyla hertürlü yardımı yapmaktır.	8	44
Cevap Yok	1	6
TOPLAM	18	100

2- Tarımsal yayımın; çiftçinin problemlerine çözüm getirmeyi, çiftçiyi eğitmeyi ve kırsal kalkınmayı hedeflediğini bilir.

TABLO-2
Tarımsal yayım neyi hedefler?

Köy Grup Teknisyeni	Sayı	Yüzde
Kırsal kalkınmayı	4	22
Çiftçiyi eğitmeyi	4	22
Çiftçinin problemine çözüm getirmeyi	3	17
Hepsi	7	39
TOPLAM	18	100

3- Bölgesindeki çiftçilerin tarımsal uygulama konusundaki bilgi düzeylerini bilir.

TABLO-3
Bölgeye ilk geldiğinizde çiftçilerin tarımsal uygulama düzeyleri nasıldı?

Köy Grup Teknisyeni	Sayı	Yüzde
Atadan kalma usülleri deniyordu	2	11
Yeni uygulamalardan haberdardı	8	44.5
Yeni uygulamaları deniyordu	8	44.5
Bilmiyorum	-	-
TOPLAM	-	100

- 4- Seçilmiş çiftçinin; çoğunluk çiftçileri temsil edebilecek, köylüler tarafından sevilen, yeni çalışmalarını yürütecek kadar ekonomik yeterliliği olan ve diğer çiftçilere göre eğitim düzeyinin yüksek olması gerektiğini bilir.

TABLO-4

Seçilmiş çiftçi sizce nasıl biri olmalıdır?

Köy Grup Teknisyeni	Sayı	Yüzde
Köydeki çoğunluk çiftçileri temsil edebilecek nitelikte olmalı	2	11
Köylüler tarafından sevilen biri olmalı	3	17
Yeni çalışmalarını yürütebilecek ekonomik yeterliliği olmalı	4	22
Diğer çiftçilere nazaran eğitim düzeyi yüksek olmalı	2	11
Hepsi	7	39
TOPLAM	18	100

- 5- Çalıştığı bölgenin kültürünü tanır.

TABLO-5

Çalıştığınız köylerin adetlerini biliyor musunuz

KGT	Sayı	Yüzde
Evet	12	67
Hayır	2	11
Biraz	4	22
TOPLAM	18	100

4.3.2.2. Beceri Düzeyindeki Yeterliliklere Göre Bulgular:

1- Çiftçileri planlı olarak ziyaret eder.

TABLO-6

Çiftçilerinizi planlı olarak ziyaret eder misiniz?

KGT	Sayı	Yüzde
Evet	7	39
Hayır	7	39
Bazen	4	22
TOPLAM	18	100

Bu yeterlik için çiftçilerin görüşü ise aşağıdaki Tablo-7'de verilmiştir.

TABLO-7

Köy Grup Teknisyeni size düzenli olarak ziyaret eder mi?

Çiftçi	Sayı	Yüzde
Evet	32	57
Hayır	4	7
Bazen	20	36
TOPLAM	56	100

2- Çiftçi toplantıları düzenler.

TABLO-8

Toplantı düzenliyor musunuz?

KGT	Sayı	Yüzde
Evet	9	50
Hayır	6	33
Bazen	3	17
TOPLAM	18	100

3- İlgili tüm çiftçilerin çiftçi toplantılarına katılımını sağlar.

TABLO-9

Çiftçi toplantılarına katılır mısınız?

ÇİFTÇİ	Sayı	Yüzde
Evet	16	21
Hayır	40	72
Bazen	4	7
TOPLAM	56	100

4- Demonstrasyon tekniğini uygular.

TABLO-10

Demonstrasyon tekniğini uyguluyor musunuz?

KGT	Sayı	Yüzde
Evet	16	89
Hayır	2	11
Bazen	-	-
TOPLAM	18	100

Bu yeterliğe ilişkin çiftçilerle yapılan görüşme sonucunda da aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

TABLO-11

Köy Grup Teknisyeni tarımsal uygulamaları size göstererek yapıyor mu?

Çiftçi	Sayı	Yüzde
Evet	16	28.5
Hayır	20	36
Bazen	16	28.5
Bilmiyorum	4	7
TOPLAM	56	100

5- Demonstrasyon tekniğini tüm tarla işleme aşamalarında kullanır.

TABLO-12

Demonstrasyonu en çok hangi aşamalarda kullanıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Tarla Gününde	6	33
Hasatta	3	17
Çiftçiler istediğinde	2	11
Tüm Aşamalarda	7	39
TOPLAM	18	100

6- Seçilmiş çiftçiyi kendisi seçer veya önerir.

TABLO-13

Seçilmiş çiftçiyi kim seçti?

KGT	Sayı	Yüzde
Ben seçtim	15	83
Kendisi istekli oldu	3	17
Köylüler önerdi	-	-
Muhtar seçti	-	-
TOPLAM	18	100

7- Seçilmiş çiftçiden diğer çiftçilere bilgi akımını sağlar.

TABLO-14

Seçilmiş çiftçiniz istediğiniz iletişimi kurabiliyor mu?

KGT	Sayı	Yüzde
Evet	6	33
Hayır	3	17
Kısmen	9	50
TOPLAM	18	100

8- Seçilmiş çiftçi ile yaptığı tüm çalışmalarını diğer çiftçilere duyurur.

TABLO-15

Köy Grup Teknisyenini seçilmiş çiftçi ile yaptığı çalışmalarını biliyor musunuz?

ÇİFTÇİ	Sayı	Yüzde
Evet	8	14
Hayır	44	79
Kısmen	4	7
TOPLAM	56	100

9- Bölgesindeki etkin kişi ya da gruplardan yayım amaçlı olarak faydalanır.

TABLO-16

Köy Grup Teknisyeni dışında danıştığınız etkin olan kişilerle Köy Grup Teknisyeni görüşüyor mu?

ÇİFTÇİ	Sayı	Yüzde
Evet	14	25
Hayır	28	50
Bazen	14	25
TOPLAM	56	100

10- Bölgenin kültürel faaliyetlerine katılır.

TABLO-17

Köydeki kültürel faaliyetlere katılır mısınız?

KGT	Sayı	Yüzde
Evet	5	28
Hayır	4	22
Bazen	9	50
TOPLAM	18	100

4.3.2.3. Tutum Düzeyindeki Yeterliklere Göre Bulgular:

1- Çiftçiye yakın olmaya çalışır, yol göstericidir.

TABLO-18

Köy Grup Teknisyenini çiftçiler için bir yol gösterici olarak kabul edersek, si kendi Köy Grup Teknisyeninizi nasıl Değerlendirirsiniz?

ÇİFTÇİ	Sayı	Yüzde
Çok başarılı	12	21
Başarılı	20	37
Az başarılı	12	21
Başarısız	12	21
TOPLAM	56	100

2- Çiftçiye güven verir.

TABLO-19

Size Teknisyen tarafından yeni sir öneri getirildiğinde hemen bunu uygulamaya koyar mısınız?

ÇİFTÇİ	Sayı	Yüzde
Evet	32	57
Hayır	8	14
Bazen	16	29
TOPLAM	56	100

3- Çiftçilerle ve/ya kuvvetli kişilerle çatışmaya girmez.

TABLO-20

Teknisyenin çiftçilik hakkında önerdiği herhangi birşeye karşı çıktığınız oldu mu?

ÇİFTÇİ	Sayı	Yüzde
Evet	16	29
Hayır	40	71
TOPLAM	56	100

Karşı çıktıklarını belirten çiftçiler için böyle bir durumda Köy Grup Teknisyeninin nasıl karşılık verdiğini Tablo-21'de görülmektedir.

TABLO-21

Böyle bir durumda teknisyen ne yaptı?

ÇİFTÇİ	Sayı	Yüzde
Konuyu tekrar anlattı	4	25
Sert biçimde karşılık verdi	-	-
Karşı çıkanla birdaha konuşmadı	4	25
Hiçbirşey yapmadı	8	50
TOPLAM	16	100

Yukarıda verilen araştırma bulgularına göre Köy grup Teknisyenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyacına ilişkin olarak ulaşılan sonuçlar Tablo-22'de verilmiştir.

TABLO-22
Kontrol Listesi

İDEAL YETERLİLİKLER	Yeterliliği Olanların Yüzdesi	Eğitim İhtiyacı Olanların Yüzdesi
Tarımsal yayımın, çiftçilere eğitim yoluyla hertürlü yardımı yapmak olduğunu bilir.	44	56
Tarımsal yayımın; çiftçinin problemlerine çözüm getirmeyi, çiftçiyi eğitmeyi ve kırsal kalkınmayı hedeflediğini bilir.	39	61
Çiftçilerin tarım konusunda bilgi düzeylerini bilir.	100	-
Seçilmiş çiftçinin; çoğunluk çiftçileri temsil edebilecek, köylüler tarafından sevilen, yeni çalışmaları yürütecek kadar ekonomik yeterliliği olan ve diğerçiftçilere göre eğitim düzeyinin yüksek olması gerektiğini bilir.	50	50
Çalıştığı yörenin kültürünü tanır	67	11
Çiftçilerini planlı olarak ziyaret eder.	KGT 39 Çift 32	61 68

Çiftçi toplantıları düzenler		67	33
İlgili çiftçilerin çiftçi toplantılarına katılımını sağlar.	Çift	28	72
Demonstrasyon tekniğini uygular	KGT	89	11
	Çift	64	36
Demonstrasyon tekniğini tüm tarla işleme aşamalarında kullanır.		39	61
Seçilmiş çiftçiyi kendisi seçer veya önerir.		83	17
Seçilmiş çiftçiden diğer çiftçilere bilgi akımını sağlar.		33	67
Seçilmiş çiftçi ile yaptığı tüm çalışmaları diğer çiftçilere duyurur.	Çift	21	79
Bölgesindeki etkin kişi ya da gruplardan yayım amaçlı olarak yararlanır.	Çift	50	50
Bölgenin kültürel faaliyetlerine katılır.		28	72
Çiftçiye yakındır, yol göstericidir.		58	42
Çiftçiye güven verir.		57	43

Çiftçilerle ve/ya kuvvetli kişilerle çatışmaya girmez.	25	75
---	----	----

4.3.3. Üçüncü Ana Amaca İlişkin Bulgular:

Araştırmanın üçüncü ana amacı Köy Grup Teknisyenlerinin tarımsal yayım faaliyetleri açısından tespit edilen hizmet içi eğitim ihtiyacının hangi konularda odaklaştığını belirlemektir.

Yeterlilik oranı yüzde 50'den düşük olan başlıkların eğitim ihtiyacının ön plana çıktığı konular olduğu varsayılırsa, Köy Grup Teknisyenler için hazırlanacak bir eğitim programında hedeflenecek ihtiyaç konuları şöylece sıralanabilir.

- * Tarımsal yayım konusunda bilgi yetersizliği
- * Eğitim ortamları düzenlemede yetersizlik
- * Bölgenin kültüründen yayım için yeterince yararlanma yetersizliği.

Köy Grup Teknisyenleri için ihtiyaç konularına yönelik olarak hazırlanacak hizmet içi eğitim program önerisi aşağıda verilmiştir.

4.4. KÖY GRUP TEKNİSYENLERİNE YÖNELİK HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAM ÖNERİSİ

Bu program, tarımsal yayım ve tarımsal gelişmeyi çiftçiler bazında sağlama amacıyla görev yapan Köy Grup Teknisyenleri için hazırlanacaktır. Belirlenen eğitim ihtiyaç konularına göre düzenlenecek programın hazırlanma aşamaları aşağıda verilmiştir.

4.4.1. Planlama

Önerilen programın planlama aşamasında, varolan eğitim ihtiyacı ile

bu ihtiyacı giderecek eğitim konularının belirlenmesi yer almaktadır.

4.4.1.1. Eğitim İhtiyacı:

Köy Grup Teknisyenlerinin tarımsal yayım faaliyeti konusundaki eğitim ihtiyaçlarına yukarıda değinilmiştir.

4.4.1.2. Eğitim Konusu:

Belirlenen eğitim ihtiyacından yola çıkarak hazırlanacak hizmet içi eğitim programının konuları;

- * Tarımsal yayım faaliyeti,
- * Çiftçi kitlesinin özellikleri ve kültürü,
- * Yayım faaliyetlerinde kullanılan eğitim ortamları ve özellikleri olarak üç ana başlıkta toplanabilir.

Bu konuların yanısıra Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi ile Köy Grup Teknisyeninin görev ve sorumluluklarının hizmet içi eğitim konularının içine dahil edilmelerinde fayda olacaktır. Çünkü bu konular, eğitim ihtiyacı olarak ortaya çıkan konularla sıkı ilişki içindedirler.

Buna göre, Köy Grup Teknisyeni için hazırlanacak hizmet içi eğitim programının dört ana ünitesi olacaktır. Bunlar:

- 1- Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Nedir?
- 2- Köy Grup Teknisyeni Kimdir?
- 3- Tarımsal Yayım ve Çiftçiyle İletişim
- 4- Yayım faaliyetlerinde kullanılabilir eğitim ortamları

4.4.2. Planlanan Program:

Program hazırlama aşamasında; ünitelerin amaçları, bu amaçları sonuca götürecek içerik ve içeriği dolduracak eğitim ortamları belirlenip, bütün bunların uygulama planı haline dönüştürülmesi yer alacaktır.

4.4.2.1. Programın Amaçları:

Bu program sonunda Köy Grup Teknisyenlerinin Tarımsal yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi nedir?, Köy Grup Teknisyeni kimdir?, tarımsal yayım ve çiftçiyle iletişim ve yayım faaliyetlerinde kullanılabilen eğitim ortamları konularında aşağıda verilen yeterlilik düzeylerine ulaşması beklenmektedir.

Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Nedir?

Bu ünite sonunda Köy KGrup Teknisyenleri;

- a- Projenin amacını bilir,
- b- Projenin organizasyonunu bilir,
- c- Proje organizasyonunda yer alan birimlerin işlevlerini bilir,
- d- Köy Grup Teknisyeninin proje içindeki yerini bilir,
- e- Proje uygulamasında yer alan yayım çalışmalarını bilir.

Köy Grup Teknisyeni Kimdir?

Bu ünite sonunda Köy Grup Teknisyenleri;

- a- Köy Grup Teknisyeninin görevlerini bilir,
- b- Köy Grup Teknisyeninin bağlı olduğu mevzuatına göre yükümlülüklerini bilir,
- c- Köy Grup Teknisyeninin sorumluluklarını bilir,
- d- Bir Köy Grup Teknisyeninin sahip olması gereken kişisel nitelikleri bilir,
- e- Köy. Grup Teknsiyenliği görevinin önemi bilir.

Tarımsal Yayım ve Çiftçiyle İletişim

Bu ünite sonunda Köy Grup Teknisyenleri;

- a- Tarımsal yayımın anlamını bilir,
- b- Tarımsal Yayımın hedefini bilir,
- c- Tarımsal yayım işleminin süreçlerini bilir,
- d- Yayım ilkelerini bilir,
- e- Yayım ilkelerine uygulamada dikkat eder,
- f- Yayım ve eğitim bağlantısını bilir,

- g- Yayım uzmanının taşıması gereken eğitsel özelliklerini bilir,
- h- İletişimi bilir,
- ı- İletişim süreçlerini bilir,
- i- Çiftçinin bir fikri benimsemesinde rol oynayan faktörleri bilir,
- j- Çiftçi tiplerini bilir,
- k- Yayım faaliyetlerinde çiftçi tiplerine göre davranır,
- l- Yayım faaliyetlerinde sosyal yapının etkisini bilir,
- m- Sosyal yapıyı oluşturan unsurları bilir,
- n- Çiftçinin beklentilerinin neler olabileceğini bilir,
- o- Çiftçilerin beklentilerine göre davranır,
- ö- Çiftçiyle iletişim kurabilmenin yollarını bilir,
- p- Bölgedeki resmi ve gayri resmi liderleri tanıyabilir,
- r- Yayım faaliyetlerinde liderlerden yararlanabilir,
- s- Bölgedeki etkin kişi ya da gruplarla çatışmaya girmez,
- ş- Çalışmalarında kişi-grup çıkarı gözetmez.

Yayım Faaliyetlerinde Kullanılabilen Eğitim Ortamları

Bu ünite sonunda Köy Grup Teknisyenleri;

- a- Çiftçi toplantıları düzenleyebilir,
- b- Toplantılarda çiftçileri istediği doğrultuda yönlendirebilir,
- c- Toplantıya ilgili tüm çiftçilerin katılımını sağlar,
- d- Çiftçi grup çalışması nasıl yapılır bilir,
- e- Grup çalışması yapabilir,
- f- Çiftçileri planlı olarak ziyaret etmek gerektiğini bilir,
- g- Yayım faaliyetleri içinde çiftçi ziyaretlerinin önemini bilir,
- h- Çiftçi ziyaretleri öncesinde gereken hazırlıkları yapar,
- ı- Demonstrasyon tekniğini bilir,
- i- Demonstrasyonun yayım faaliyetleri içindeki önemini bilir,
- j- Demonstrasyon ön çalışması yapabilir,
- k- Demonstrasyon mtetniğini tüm tarla işleme aşamalarında kullanır,
- l- Demonstrasyona ilgili tüm çiftçilerin katılımını sağlar,
- m- Demonstrasyon uygulamalarında çiftçilere görev verir,
- n- Eğitim ortamlarının kullanım yerlerini bilir,

o- İletişim süreçlerinin etkin olarak işleyebilmesi için eğitim ortam ve araçlara önem verir.

Planlanan Programın İçeriği:

Program içeriği daha önce belirtilen dört üniteler için hazırlanacaktır. Ünite amaçlarının gerçekleşmesini sağlayacak içerik konuları şöyle sıralanabilir:

ÜNİTE 1

TARIMSAL YAYIM VE UYGULAMALI ARAŞTIRMA PROJESİ NEDİR?

Projenin tarihçesi; organizasyonu; projenin il-ilçe ve köy düzeyindeki uygulaması, hedeflenen yayım çalışmaları ve çeşitleri, proje içinde Köy Grup Teknisyeninin Yeri

ÜNİTE 2

KÖY GRUP TEKNİSYENİ KİMDİR?

Köy Grup Teknisyeninin görevleri;bağlı olduğu mevzuat ve hükümleri; sorumlulukları; sahip olması gereken nitelikler.

ÜNİTE 3

TARIMSAL YAYIM VE ÇİFTÇİYLE İLETİŞİM

Tarımsal yayım kavramı; önemi; süreçleri; ilkeleri; yayım ve eğitim olgusu; iletişim ve yayım; iletişim ve çiftçi; çiftçinin sosyal yapısı ve beklentileri; çiftçi tipleri; bölge kültür öğeleri ve öğelerden yayım amaçlı yararlanma.

ÜNİTE 4

YAYIM FAALİYETLERİNDE KULLANILABİLİR EĞİTİM ORTAMLARI

Ortam atmosferi oluşturma; eğitim ortam çeşitleri; çiftçi toplantıları düzenleme; çiftçi toplantılarının amacı ve kullanıldığı

yerler; çiftçi grup çalışması yapma; çiftçiyi ziyaret etme; çiftçi ziyaretlerinin gerekliliği; ziyaret öncesi hazırlıklar; demonstrasyon tekniğinin kullanılması; demonstrasyon çeşitleri ve kullanım yerleri.

4.4.2.3. Programda Kullanılacak Eğitim Ortamları:

Köy Grup Teknisyeni için planlanan uzaktan öğretim tekniğiyle hazırlanacak hizmet içi eğitim programında üç tür eğitim ortamı kullanılacaktır.

Bunlar:

- Basılı materyaller
- Video bantlar
- Yüzyüze .. (uygulamalı) eğitim'dir.

Bu eğitim ortamlarının hazırlanması izleyen bölümlerde açıklanacaktır.

4.4.2.4. Program Uygulama Planı:

Uygulama planında, programın nasıl, nerede, ne zaman uygulanacağına ilişkin soruların cevapları verilecektir. Köy Grup Teknisyenleri için hazırlanan hizmet içi eğitim programının uygulama plan taslağı Şekil-7'de verilmiştir.

4.4.3. Eğitim Ortamlarını Hazırlama:

Daha önce de belirtildiği gibi planlanan programı için üç tür eğitim ortamı hazırlanacaktır. Bu eğitim ortamlarının hazırlama biçimleri aşağıda verilmiştir.

4.4.3.1. Basılı Materyallerin Hazırlanması:

Basılı ders materyallerinde yer alan ünitelerin yazarları tarımsal yayım

konusunda uzman olmalıdır. Yazar, kurumun içinden (Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı) olabileceği gibi, kurum dışından üniversiteler de dahil olmak üzere herhangi bir kurumdan sağlanabilir. Yazar tarafından geliştirilen basılı materyalin uzaktan öğretim tekniği yönünden uygun bir hale getirilmesi bir editör tarafından sağlanmalıdır.

Editörün tarımsal yayım konusunda uzman olması yararlı, fakat gerekli değildir. Editörün esas nitelik olarak akıcı bir yazım diline ve uzaktan öğretimde basılı materyal geliştirme becerisine sahip olması gerektiği daha önce de belirtilmiştir.

Planlanan programda yer alan dört ünite farklı yazarlarca yazılabilir ancak editörün bir kişi olmasında fayda vardır. Tüm yazıların bir editörün kaleminden geçmesi, basılı materyallerin yaklaşım açısından bir bütün halinde ve aynı yapıda olmasını sağlayacaktır.

4.4.3.2. Viedo Programlarının Hazırlanması:

Video programları için üniteler yeniden gözden geçirilmeli ve amaçları belirlenmelidir. Belirlenen amaçlar doğrultusunda senaryo metnini oluşturacak konu başlıkları tek tek saptanmalıdır. Senarist senaryoyu yazmaya başlamadan önce, program konusuna ilişkin Köy Grup Teknisyenlerinin yaşadığı örnek olabilecek olayları bir ön araştırma yolu ile derlemelidir. Daha sonra derlenen örnek olayları çözümünü de içerecek biçimde darmatizeleştirip senaryo haline getirmelidir.

Programın sunucusu ise hedef kitle olan Köy Grup Teknisyenlerine yakın gözükken, tarımsal yayım konusunda tecrübeleri olan, bu konuda otoriter sayılabilecek bir kişi olmasında fayda vardır.

4.4.3.3. Yüzyüze (Uygulamalı) Eğitim:

Köy Grup Teknisyenlerine uygulanacak hizmet içi eğitim programının

önemli boyutlarından biri yüzyüze yapılacak eğitimidir. Bu eğitim iki aşamalı düşünülmüştür. Birinci aşama; basılı materyalleri çalışan, video programlarını izleyen Köy Grup Teknisyenlerinin il bazında il-ilçede görevli yayım uzmanları eşliğinde öğrendiklerini tamamlamak ve pekiştirmek üzere yapılan eğitimidir. İkinci aşama ise, uygulamalı eğitimidir. Uygulama, özellikle eğitim ortamları düzenlemede öğrenilenlerin bir yayım uzmanı gözetiminde uygulaması biçimde olmalıdır.

Öncelikle programın yüzyüze eğitimini gerçekleştirecek yayım uzmanları belirlenmelidir. Belirlenen yayım uzmanlarına takip edecekleri eğitim program içeriği hakkında bilgi verilmelidir. Bunun için yayım uzmanlarının katılacakları bir toplantının önceden düzenlenmesinde fayda vardır.

4.4.4. Programın Uygulaması:

Programın uygulanması için bir uygulama planı yapılmalıdır. Önceden yapılması gereken uygulama planı örneği Şekil-7'de verilmiştir.

4.4.5. Programın Değerlendirilmesi:

Değerlendirme daha önce de belirtildiği gibi iki yönden yapılmalıdır. Personel ve program değerlendirmesi.

Personelin değerlendirilmesi; uygulanan hizmet içi eğitim program sonunda sınav şeklinde olmalıdır. Sınav sonuçlarının değerlendirme şekli Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğince belirlenmelidir.

Programın değerlendirilmesi ise, programın etkinliğinin ölçülmesidir. Programda hedeflenen amaçlara ne kadar ulaşıldığı saptanmalı, gerekirse kalınan bilgiler doğrultusunda program yeniden geliştirilmelidir.

PROGRAM UYGULAMA PLANI

UYGULAMA AŞAMALARI	TARİH	GÖREVLİ KİŞİLER	UYGULAMA YERİ
Basılı Materyallerin Hazırlanması	Hazırlanacağı tarihler	Yazarlar (Konu uzmanı) Editörler	Hizmet İçi Eğitim Müdürlüğü
Video Programlarının Hazırlanması	Hazırlanacağı tarihler	Senarist Konu uzmanları	Hizmet İçi Eğitim Müdürlüğü
Yüzyüze Eğitimde Görevli Yayım Uzmanlarının Semineri	Seminer Tarihi	Konu Uzmanları Öğretim Üyeleri	Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı
Duyuru	Duyuru Tarihi	-	Tarım İl-ilçe Müdürlükleri
Araçların Personele Ulaştırılması	B.M ve Video Bandlarının Gönderilme Tarihleri	-	-
Yüzyüze Uygulamalı Eğitim	Eğitimin yapılacağı tarihler	Yayım Uzmanları	Tarım İl-ilçe Müdürlükleri
Değerlendirme	Sınav Tarihi	Hizmet İçi Eğitim Uzmanları	Tarım İl-ilçe Müdürlükleri

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çağımızda gözlenmekte olan hızlı değişimler, tüm sosyal sistemlerde olduğu gibi eğitim sisteminde de yepyeni gelişmelere, yepyeni sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların çözümleri için bir çok alanda olduğu gibi eğitimde de geleneksel uygulamalar yetersiz kalmakta, çağın sağladığı yeni teknoloji ve yaklaşımların eğitim sistemlerine uyarlanması, kaçınılmaz bir zorunluluk biçiminde ortaya çıkmaktadır. Eğitimde teknolojiden yararlanma, bilgisayar destekli eğitim, uzaktan öğretim gibi yaklaşımlar, sözü edilen çözüm arayışlarının tipik örnekleridir.

Eğitim sisteminin bir alt sistemi olarak hizmet içi eğitimin de benzer olgularla karşı karşıya olması doğal bir sonuçtur. Sanayi ve hizmet sektörünün günümüzde ulaştığı boyutlar, bu kuruluşlarda çalışan personelin hizmet içi eğitimlerinin gerçekleştirilmesi için yeni yaklaşımları gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma, belirli koşullara sahip kurumlar için, hizmet içi eğitimin uzaktan öğretim yaklaşımıyla uygulanması konusunu irdelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümlerinde hizmet içi eğitim ve uzaktan öğretim kavramlarıyla ilgili kuramsal yapı üzerinde durulmuştur. Hizmet içi eğitimin uzaktan öğretimle gerçekleştirilmesi gerekleri ele alındıktan sonra da bir uygulama denemesi gerçekleştirilmiştir.

Uygulamada ele alınan hedef kitle, günümüzde 16 il'de görev yapmakta ve yakın gelecekte 35 il'e yaygınlaştırılacak olan yayım çalışmalarıyla görevli Köy Grup Teknisyenleridir.

Köy Grup Teknisyenlerinin yayımla ilgili ideal görev yeterlilikleri, ilgili kaynakların incelenmesi ve konu yetkilileriyle yapılan görüşmelerle belirlenmiştir. Hedef kitlenin günümüzde sahip oldukları yeterlilikler de kendileri ve görev yaptıkları bölgelerde yaşayan çiftçilerle yapılan görüşmelerle değerlendirilerek, hizmet içi eğitim ihtiyaçları belirlenmiştir.

Uygulama denemesi için yapılan çalışmada eğitim ihtiyacı olarak beliren başlıklar:

- * Tarımsal yayım uygulamaları,
- *Çiftçilerle iletişim,
- *Yayım faaliyetlerinde kullanılabilir eğitim ortamları biçiminde belirlemiştir.

Bu ihtiyaçların giderilmesine ilişkin olarak geliştirilen hizmet içi eğitim programında da bu konuların yanısıra, konuyla ilgili tüm görevlerle yakın ilişkisi nedeniyle, Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi ile Köy Grup Teknisyenlerinin tarımsal yayım konusundaki görev ve sorumlulukları üzerinde durulmuştur.

Çalışmayla ulaşılan sonuçlar, hizmet içi eğitiminin uzaktan öğretim yaklaşımıyla gerçekleştirilmesine ilişkin ilgili genel konularla, yaptığımız örnek uygulamayla ilgili konular olmak üzere iki grupta toplanabilmektedir.

Genel uygulama konularıyla ilgili olarak ön plana çıkan olguları şöyle sıralayabiliriz:

- Uzaktan öğretim tekniği hizmet içi eğitim çalışmalarına zaman, maliyet ve programın etkinliği açısından birçok yararlar sağlayacaktır. Ancak kurumlar hizmet içi eğitim uygulamalarında uzaktan öğretim tekniğinin kullanılmasına ilişkin kararı vermeden önce uygulamanın ekonomik boyutunu

dikkate alınmalıdır. Yüzyüze yapılacak hizmet içi eğitim yerine uzaktan öğretim tekniği ile hazırlanacak hizmet içi eğitim programının sağlayacağı ekonomik yararlar önceden bir fizibilite çalışması ile ortaya konmalıdır.

- Uzaktan öğretim tekniğinin hizmet içi eğitimde kullanılması kurumlarda eğitim çalışmalarını yürüten birimin organizasyon açısından yeniden düzenlenmesini gerektirebilecektir. Uzaktan öğretim tekniği kendi başına bir uygulama alanı olması nedeniyle bir uzmanlık çalışmasıdır. Dolayısıyla kurumlar uzaktan öğretim tekniğiyle uygulanacak hizmet içi eğitim çalışmaları için bu konuda yetişmiş uzmanlarla çalışma yoluna gitmelidir.

- Kurum politikasıyla belirlenen hizmet içi eğitim programlarının önceden planlamasında uzaktan öğretim tekniğinin özellikleri dikkate alınmalıdır. Bir başka deyişle eğitim programları modüler bir yapıya dönüştürülerek planlanmalıdır.

Çalışmanın Köy Grup Teknisyenleri örnek uygulamasına yönelik önerilen hizmet içi eğitim çalışmasında ön plana çıkan olgular ise şöyle sıralanabilir:

- Program için hazırlanılacak basılı materyallerde örnek olaylara yer verilmelidir. Düşündürücü sorularla Köy Grup Teknisyeninin uygulamaya dönük cevapları kendi kendine bulabilmesi sağlanmalıdır. Video programlarının içeriği ile basılı materyallerin içeriği arasında bir eşgüdüm olmalıdır.

- Köy Grup Teknisyenlerinin tarımsal yayım konusunda başarılı olabilmesi için programın yanısıra onu teşvik edecek unsurlar da kullanılmalıdır. Örneğin, programda başarılı olacaklar için terfi hakkı tanınabilir.

- Tarımsal yayım çalışmalarında Köy Grup Teknisyenlerinin başarılı olabilmesi için Köy Grup Teknisyenlerine buldukları köylerde uygulama sahası verilebilir. Köy Grup Teknisyenlerinin çalışma sahası olarak gözükecek olan bu alanda teknisyenlerin yapacağı çalışmalar, köylüler için bir demonstrasyon çalışması şeklinde işlev görecektir.

Çalışma, sadece hizmet içi eğitim uygulamalarında uzaktan öğretim tekniğinin kullanılabilirliğini irdelemiştir. Uzaktan öğretim tekniğiyle hizmet içi eğitim uygulaması konusunda bundan sonra yapılacak araştırmalarda şu sorulara cevap aranabilir:

- Uzaktan öğretim tekniğiyle hizmet içi eğitim uygulamaları hangi meslek alanlarında yaygınlaştırılabilir?

- Hizmet içi eğitim çalışmalarında uzaktan öğretim tekniğini kullanmayı düşünen kurumların eğitim birimlerinde ne tür bir organizasyon değişikliği gerekebilir?

EKLER

	Sayfa
A- Köy Grup Teknisyenler İçin Hazırlanmış Anket Formu Örneği	88
B- Çiftçilere Yönelik Hazırlanan Görüşme Formu Örneği	91
C- Araştırma Yapılan Köylerin Listesi	93

EK:A**KÖY GRUP TEKNİSEYENLERİ İÇİN HAZIRLANMIŞ ANKET FORMU ÖRNEĞİ**

Bu araştırma, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim İletişimi ve Planlaması master programı için düzenlenmiştir. Araştırma Köy Grup Teknisyenlerinin "tarımsal yayım" konusunda yeterliliğini saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Verilen cevaplar hiçbir şekilde başka amaç için kullanılmayacak, ad-soyad alınmayacaktır.

Teşekkür ederiz.

1- Sizce tarımsal yayım ne demektir?

- Tarım tekniklerinin yaygınlaştırılmasıdır
- Tarımsal kalkınmayı sağlayacak her türlü girişimdir
- Çiftçilere eğitim yoluyla her türlü yardımı sağlamaktır

2- Sizce tarımsal yayım neyi hedefler?

- Kırsal kalkınmayı
- Çiftçiyi eğitmeyi
- Çiftçinin problemlerine çözüm getirmeyi
- Hepsi

3- Bölgeye ilk geldiğinizde çiftçilerin tarım uygulama düzeyi nasıldı?

- Sadece atadan kalma uygulamayı biliyordu
- Yeni uygulamalardan haberdardı
- Yeni uygulamaları deniyordu
- Bilmiyorum

4- Seçilmiş çiftçiyi kim seçti?

- Kendisi istekli oldu
- Ben seçtim
- Köy muhtarı önerdi

5- Sizce seçilmiş bir çiftçi nasıl olmalı?

- Köydeki çoğunluk çiftçileri temsil edebilecek nitelikte olmalı
- Köylüler tarafından sevilen biri olmalı
- Yeni çalışmalarını yürütebilecek ekonomik yeterliliği olmalı
- Diğer çiftçilere nazaran eğitim düzeyi yüksek olmalı
- Hepsi

6- Seçilmiş çiftçiniz istediğiniz iletişimi kurabiliyor mu?

- Evet
- Hayır
- Kısmen

7- Çalıştığınız köylerin adetlerini biliyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Biraz

8- Köydeki kültürel faaliyetlere katılır mısınız?

- Evet
- Hayır
- Bazen

9- Çiftçileri planlı olarak ziyaret eder misiniz?

- Evet
- Hayır
- Bazen

10- Toplantı düzenliyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Bazen

11-Demonstrasyon tekniğini uyguluyor musunuz?

- Evet
- Hayır
- Bazen

12-Demonstrasyon tekniğini en çok hangi tarla işleme aşamalarında kullanıyorsunuz?

- Tüm tarla işleme aşamalarında
- Tarla gününde
- Hasatta
- Çiftçilerin istedikleri günlerde

EK:B**ÇİFTÇİLERE YÖNELİK HAZIRLANAN GÖRÜŞME FORMU
ÖRNEĞİ**

1- Köy Grup Teknisyeni size düzenli olarak ziyarete gelir mi?

- Evet
 Hayır
 Bazen

2- Yapılan çiftçi toplantılarına katılır mısınız?

- Evet
 Hayır
 Bazen

3- Köy Grup Teknisyeni tarımsal uygulamaları size göstererek yapar mı?

- Evet
 Hayır
 Bazen
 Bilmiyorum

4- Köy Grup Teknisyeninin seçilmiş çiftçi ile yaptığı çalışmalarını biliyor musunuz?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

5- Sizin Köy Grup Teknisyeni çiftçilik üzerine danıştığınız kişilerle görüşür mü?

- Evet
 Hayır
 Bazen

6- Size Köy Grup Teknisyeni tarafından yeni bir öneri getirildiğinde bunu hemen uygulamaya koyar mısınız?

Evet

Hayır

7- Köy Grup Teknisyeninin çiftçilik hakkında önerdiği herhangi birşeye karşı çıktığınız oldu mu?

Evet

Hayır

8- Böyle bir durumda Köy Grup Teknisyeni ne yaptı?

Konuyu tekrar anlattı

Sert bir biçimde karşılık verdi

Karşı çıkan kişiyle bir daha konuşmadı

Hiçbirşey yapmadı

9- Köy Grup Teknisyenini çiftçi için yol gösterici olarak kabul edersek, siz kendi Köy Grup Teknisyeninizi nasıl değerlendirirsiniz?

Çok başarılı

Başarılı

Az başarılı

Başarısız

EK:C**ARAŞTIRMA YAPILAN KÖYLERİN LİSTESİ**

- Gündüzler Köyü
- Uyuzhamam Köyü
- Yassıhöyük Köyü
- Ağapınar Köyü
- Kanlıpınar Köyü
- Muttalip Köyü
- Yakakazı Köyü
- Türkmen Tokat Köyü
- Kızılınler Köyü
- Bozan Köyü
- Yenyurt Köyü
- İnönü Merkez
- Beylikova Merkez
- Kayı Köyü
- Mihalıççık Merkez
- Alpu Merkez
- Çukurhisar Merkez
- Yörökkırka Köyü

KAYNAKÇA

Açıkalin, Aytaç. "Hizmet İçi eğitimin Örgütlemesi ve Yönetimi"Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Eğitim İletişimi ve Planlaması Bölümü, Hizmet İçi Eğitim Ders Notu, 1984.

Alkan, Cevat. **Açık Üniversite: Uzaktan Öğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.** Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1979.

Barkan, Murat. **Eğitim Amaçlı İletişim ve Videonun İşlevleri: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde Örgütsel Uygulama Model Önerisi.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF., No:271/129, 1988.

Ertürk, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme.** Ankara: Yelkentepe Yayınları, 1973.

Gökdağ, Dursun. **Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller (Açıköğretim Fakültesi Örneği)** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF., No:134/54, 1986.

Güvenç, Bozkurt. **İnsan ve Kültür.** İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.

Güçhan, Naci. "Eğitim Televizyonununda Doğrudan Öğretici İzleneler Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma" **Kurgu Dergisi.** 4: 1981

Güçhan, Naci ve Gökdağ, Dursun. "Televizyon Eğitim

Programlarının Hazırlanması" Anadolu Üniversitesi AÖF., (Çoğaltma), 1985

Kalkandelen, Hayrettin. **Hizmet İçi Eğitim El Kitabı.** Ankara: Ajans-Türk Gazetecilik ve Matbaacılık Sanayi, 1979

Kesim, Mehmet. **İletişim Teknolojisindeki Yeni Gelişmelerden Teletext ve Viewdata'nın Uzaktan Öğretimde Kullanılması.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF., No: 106/36, 1985.

___ "Görüntülü Konferans (Videoconferencing) ve Çağdaş Eğitimdeki Yeri" **A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, C.2, S.1, s.171-176, 1987.

Özdil, İlhan ve Diğerleri. **Uzaktan Öğretimin Evrensel Çerçevesi ve Türk Eğitim Sisteminde Uzaktan Öğretimin Yeri.** Ankara: MEB Film-Radyo-TV İle Eğitim Merkezi, 1980.

___ **Uzaktan Öğretim Teknolojisi** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF, No:105/35, 1985.

Özgü, Tahir. "Hizmet İçi Eğitimde Karar Dengesi ve Kitle İletişim Araçlarının Etkenliği" Esk: Anadolu Üniversitesi AÖF EİP Bölümü 1985-86 Öğretim Yılı Program Geliştirme Ders Notu, 1986.

Özgün, K ve Ersan, A. **Personel Yönetiminde Mülakat ve Teknikleri** Ankara: Devlet Personel Dairesi, Yayın No: 24, 1967.

Özgülven, Ali. **Ortak Pazar Tarım Politikası ve Türkiye** Bursa: Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fak.,Yay. No:3-012-0033, 1982.

Özkalp, Enver. **Sosyolojiye Giriş Dersleri**. Eskişehir: Anadolu Ü. Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yay. No: 49, 1988

Sabuncuoğlu, Zeyyat. **Personel Yönetimi- Politika ve Yönetmelikler**. Bursa: Uludağ Üniversitesi, No: 3-026-0074, 1982

Şeniş, Fethi. **Uzaktan Öğretimde İstatistik Ders Kitapları**. Eskişehir: Anadolu Ü. AÖF. No:225/108, 1987.

___ **Mağaza Satış Memurlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programı** Eskişehir: ETAM Yay. No: E.T.01, 1988.

Şenocak, Cemalettin. **Tarımsal Yayım ve Haberleşme**. Ankara: Güneş Matbaacılık T.A.Ş., 1969.

Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı. **Tarımsal Yayım El Kitabı** Ankara: 1985

___ **Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi**. Ankara: 1987.

"Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Nedir?" **Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi** S.2, (Nisan 1989).